

1124-10
30

Став странајасса пролетаријас, օтувтчօ!

Коми-3
3-1827

Г. М. МУРАВЈОВ

ЛՕСՕԸԱՄ ТРАНСПОРТ

КОМІ ОБЛАСТЫН
СОЦАЛЫԒЫЧЕСКՕЈ
СТРОИТЕЛСТВОЛЫ

Г.П.Б. в Лнгр!
Ц. 1933 г.
Акт № 27

ПАРТИЈНՕЈ ИЗДАТЕЛСТВО
МОСКВА 1932

кн
ст
рп
ца
jō
ас
ко
да
тв
да
кн

тō
тō
да
со
ус
м
по

оō
ус
бō
кн
на
че
ен

ко
кō
ōм
об

ВОЗКЫВ

Х да XII сјезд решеньёјасын-на партіја пунктис мог — кыпöдны економіка боксаң національнöј рајонјасöс, индустриалы-ирутны најöс, бырöдны налыс економіка да культура боксаң бөрö колöмсö, көні (бөрöколöмас) візліс најöс цар правітельство, капіталізмлөн сїстемаыс. Посні ассорніа јöзлыс економіка да культура кыпöдан могыс төдвылас күтö ассорніа јöзјаслыс фактіческöј неравенствосö бырöдöм, кодöс (неравенство бырöдöмсö) ленинскöј партіја пыр нуöдіс дај возö нуöдö последовательнöја. Тајылыс вісталöны (подтверждајтöны) національнöј рајонјасын економіка кыптöмлөн да національнöј формаа пролетарскöј содержаньёда культура кыптöмлөн лыдтöм фактјасыс.

Онї, кор СССР-ын социализм стрöйтöмын лоіны вöвлытöм ғырыс успехјас, кор ештöдöма-нын лої социализм стрöйтöмлыс фундаментсö, кор „кодї-кодöс?“ вопрос лої помöз да бергöдчывтöм вылö разрешітöма капіталізмлы паныд социализмлы пöльза вылö карын і сїктын, кор пјатїлетка успешнöја тырö ноль воөн,—öні мїјан лоіны ғырысжык возможностьјас фактіческöј неравенствосö бырöдöм вылö, күтіс позны практическöја разрешајтны тајö вопроссö.

XVII конференціја решеньёдын партіја шуö:

„Мöд пјатїлетка дырјї национальнaј республикајаслөн да областјаслөн социалістїческöј овмöс öдјö быдмöмыс лöсöдö условјö национальностјаслыс економіка да культура боксаң бөрö колöмсö (отсталостсö) бырöдöм вылö, кодї (отсталостыс) колї царскöј колоніально-капіталістїческöј режімсаң“.

Национальнöј окраїнајаслыс бөрö колöмсö бырöдны, налыс економікасö кыпöдны, мöдног шуöмөн налыс фактіческöј неравенство бырöдöмсö позö öдöдны да успешнöја ештöдны сетчö тужјас (транспорт) піскöдöмөн.

XVII партконференціја решеньёдын пасјöма:

„... Национальнöј республикајаслыс да уна рајонјаслыс, кодјаслөн нуждајасыс важөн вывтї омöла обслуживајтчывліс, көрттуј вöчöм пыр лоö öдöдöма најö овмöслыс кыптöмсö“

Комї ужалыс- јöз нуждајас вöсна (öніја областöс бостöмөн) цар правітельство некущöма ез төждыслы. Комї областö сїјö ез вöчлы ны öтї кілометр көрт туж ні мукöд

тујјас. Ватујыс да омөлік трактјасыс кынзі Коми областын ынөм ез вөв. Тујјас вөчөм куза јона гырыс проблемајас верміс сувтөдны да практыческөја разрешајтны сөмын сөветскөј власт партија вескөдлөм улын ленинскөј националној политика олөмө пөртөмөн.

Коми областлыс социалистическөј экономикасө кыпөдөм вылө медвоз колө паскөдны транспортној стрөителство. Сіјөс олөмө пөртөмө өні кутчысөма-нын, сіјө збыльмөнін.

Тажө нігасө Муравјов јортлыс мі лезам Коми областын да Вожыв крајын (көні областыс ем торјавтөм јукөн) социалистическөј транспорт стрөитөм јылыс. Тајө нігаыс Муравјов јортлөн Коми областын транспортној стрөителство вопрос кузаыс ем первојја печатној уж-на. Төдөмыс, кор нігасө лоіс гіжны зік вылыс, сырөј матерјалыс, вермісны лоны тырмытөм торјас. Өті сүјтчытөм торјөн редакціја лыддө сіјө, мыј Муравјов јорт колөма јүгдөдтөг Нөм ју вылө мөд прятілеткаын плотіна да дөмба стрөитан мог, кодкөд јітчөма сетчө гырыс стрөителствојас (целлулозно-бумажној комбинат стрөитөм, вөрпільтан уна рамајас установітөм да мук.), а стрөителствоыскөд — і сылы көрттуј вөчөм.

Редакціја шыөдчө лыддысјас діно гіжны тырмытөм торјас јывөыс міжанлы, ніга мышкас індөм адрес серті.

Редактор.

Социализм стрөйтөмлөн успехјас

дасөтi во сајын мiрөвөј пролетариатлөн вожд В. I. Ленин шулис: „Виқөдлөј РСФСР карта вылө. Вөлөгдасаң војвывлаң. Ростов-дон-вывсаң да Саратовсаң асвыв-лун вывлаң. Оренбургсаң да Омсксаң лун вывлаң да Томсксаң војвывлаң кујлөны зев паскыд местајас (простаранства), кытчө ескө вермисны төрны дасјасөн зев ғырыс культурнөј госуларствојас. I став сiјө местаас ыжыдалө патриархалшщина¹⁾ жынвыјө-чудлуна олөм да тырвыјө чудлун (дикость). А россијасса мукөд крестанскөј пелөсјасын?. Быдлаын, кытөни сiктөс торјөдө көрттујыс даскымын верст—некодөвтөм кост, вескыджыка шуөмөн: уна дас верст тујтөмин... Озөмөј быдлаын сецөм местајасас ыжыдав јонжыкасө сiјө-жө патриархалшщина, обломовшщина²⁾ жынвыјө чудлун (полуфикост)“.³⁾

Ташөм кывјасөн Ленин қик вескыда петкөдлис мiјанлы важ Россијаса народнөј овмөслыс мукөд госуларствојасса народнөј овмөсыс бөрө колөмсө да омөла олөмсө. Сек-жө сiјө индис рабочөјјаслы да ужалыс крестаналы, кықи колө стрөитны социализм, клас-сјастөм общество, бырөдны мортөн мортөс нарөйтөм.

Октябрса революцијасаң Ленин велөдөм серти мунис дај муно став вын зевтөмөн социализм стрөитан уж да чорыд классөвөј тыш. Рабочөј класс да гөл да шөркофдем крестана, ленинскөј партија нырнуөдөмөн

1) Ленин т. XXVI, стр.338

2) Патриархалшщина, лө общество быдман исторiјанын капитализм воқса стројыс төвартөм хоқажство, кодi котыртысө торја ас ај-рөдвужөн. Революција помалис помещиқјасөс. Но патриархалшщиналөн вужыс колы-на.

3) Обломовшщина кывјыс петис Гончаров писател гижөдсаң. Тани сiјө петкөдлө сiктлыс бакшасөмсө, воқө кыптытөмсө.

соціалізм стрöйтыс странаос вайöдисны історіаын вöв-
лытöм успехасöч. Соціалістическöй промышленност,
електрфікаціја, транспорт,— став народнöй овмöсыс
векöдчис соціалістическöй туйöд сы вылыс кежлытöг
мунöм вылö.

Важ промышленнöй рајонјас (Московскöй, Ленин-
градскöй да мукöд) выл техникаөн ставнас вежсисны
да јона воэö кыптисны. Петкöдчисны быдлаын выл
промышленнöй гігантјас. СССР-лөн картаыс вежсис.
Промышленностлөн вужыс чорыда паскаліс, вужіс
асыв вылö. Неважөн кыптис став страна вын зевтö-
мөн Урало-Кузнецкöй металлургическöй, ізшом перјан
да машиностроітельнöй комбінат.

Башкірскöй АССР-ын кыптис цветнöй-металлургіја.
Казакскöй АССР-ын мојдан кывјын моз öдјö паскаліс
ізшом промышленност. Сені зік куш местаын öтi во-
өн чужіс Карагандіјскöй ізшом перјан бассејн.

Тащöм ногөн жö вежсис лунвыв. Важ промышлен-
ност асыс техническöй подувсö вежсис, лоі стрöйтöма
вöвлытöм гырыс комбінатјас: снєпро-Петровскöй ком-
бінат — став страналөн ыждötчанлун—öтнас петкöдлö
лунвывлыс вежсöмсö. Зік-на неважөн кутіс снєпро-
строј сетны ва вын. вылын електроенєргіја. Ас бердас
сіјö чужтö хіміческöй промышленност, цементнöй про-
мышленност, алюмініјевöй комбінат, феросплав — вы-
сококачественнöй сталь вöчыс комбінат да сіз воэö.
Сы бердö-кö содтам донбаслыс реконструкціјасö,
Харковскöй тракторнöй завод, реконструкціја да выл
стрöітельство чорнöй металлургическöй заводјас, маши-
ностроітельнöй заводјас, да Сталинградскöй тракторнöй
гігантсö — адзам лунвылын соціалістическöй стрöітель-
стволыс мунöмсö.

Соціалістическöй промышленност кыптöмкöд бурмö
щöщ рабочöй класслөн оланногыс.

Странаын нуöдчыссö дорыв коллективізаціја да
сіјö подув вылын кулакöс кызі классöс бырöдöм.
Луныс лун кыптö колхозјаслөн овмöсыс, содö налөн
производствоыс, бурмö колхозчыкјаслөн оланногыс. Лоі

стрөйтөмагырыс совхозжас — социалистическөй виэму фабрикажас.

Советскөй сојуз мувиэ ужалыс (аграрнөй) крестанскөй странаыс вужис, лоис индустриально-аграрнөй странаон да мирас медгырыс мувиэ ужалыс странаон.

Став тајө гигантскөй успехжасыс лоины ЦК вескөдлөм улын Сталин јорт јурнуөдөмөн партијаон правльнөй политика нуөдөм помыс, партија генеральнөй тујвиэ вөсна вескыдыв оппортунизмкөд, коді вөлі паныд мунө индустриализация нуөдөмлы, да „шугавыв“ оппортунизмкөд неммірччөтөм тыш нуөдөм помыс.

Национальнөй республикажаслөн да областжаслөн культура да экономика кыпөдөмын успехжас

Ез вермыны колны бокө Ленинскөй национальнөй политика олөмө пөртөм дырји цар правительство политика вөсна бөрө колөм национальнөй районжас. Мјјан уна сикас сорња ужалыс јөзлөн Сојуз партија вескөдлөм улын пунктө ас воэас торја ыжыд мог: посні национальностжасыс культура да овмөс боксаң колтчөмсө бырөдөм.

Тајө ферт оз ло, мјј быдлаын быт колө востыны металлургическөй комбинатжас да машиностроительнөй гигантжас.

Сещөмторжасыс вермас лоны сенжасын, көні ем сырјөвөј (руда, топливо) да потребительскөй подувжас. Но народнөй овмөс мјјан уна пелөса, быдлаын вермас кыптыны социалистическөй индустрија уна мукөд сикас сырјө озырлун вылын.

Став Средње-Азиатскөй республикажас чикөч вежисны ассыным овмөс бансө ізев успешнөја мездөны Советскөй сојузөс мукөд государствожасыс хлопок вајөмыс, стрөйтөны текстильнөй промышленност, горнөй промышленност да мукөд сикас промышленностжас.

Среднеј Азіја вөлі важөн царскөй колонјјөн, сјжө кызі і кыз мукөд национальнөй областжас. Сені вөлі быдсама ногөн нарөтөны асыввывса ужалыс јөзөс. Не-

мөвөјса аслас местајасыс најос зырисны омөлік му да гөрајас вылө, да унаос на пыщкыс бартајасө пөртисны роч дај асланыс буржуаџја. дас во сајын ¹⁾ революцјајлөн гыыс помөз сені веніс да мөдарө бергөдіс асыввса ужалыс јөзлыс історіјасө. Помагіс сек царскөј колониалнөј політіка. Заводітчіс нуөдсыны ленинскөј националнөј політіка, ужалыс јөзөс социализм стрөйтөм бердө отувтөм. Тајө політіка улын Средне-Аџиатскөј республикајас ставныс кыптөны Сојузса мукөд республикајскөд ортчөн. Сіјөн петкөдлөны өні капитализм гыжулын-на олыс став асывввса колониалнөј нартітөм јөзлы (індускөј, арабскөј китајса да мукөд ужалысјаслы) имперіализмыс мездысан тујсө. Прімер вылө позө бостны асывввса республикајас пыщкыс лубөј республикаөс, ставныс откода петкөдлөны мјан партијалыс правілнөј националнөј політікасө.

Бостам Туркменскөј ССР-өс. Сіјө 1925 воған 1932 воөз хлопок вөфітөм содіс кујим мында (62.8 сурс гасаң 181,4 сурс гаөз), востіс текстілнөј, хімічскөј, нефтаннөј промышленностјас, сіјө каднас жө рабочөјлөн лыдыс содіс 16 сурссаң 35 сурсөз, 62% гөль да шөркөдфема декханјас (крестана) коллективын нін, а став гөра-көза мујас коллективјас улын 69% мында нін.

Ташөм жө гырыс успехјас вөчөма култура кыпөдөм боксаң. Революцјаөз кореннөј населенне пыщкас грамотнөјыс вөлі сөмын 0,7%, өні сылөн лыдыс содіс 35,0%. Өні сені пунктөма дај бура муно ставыслы медвозза грамота (всеобщее начальное обучение) сетөм. Воссісны гырыс школајас, көні велөдчөны 6000 морт. Чужіс туркменскөј кывјөн гижөдјас: петөны нгајас дај 16 газет ас кыв вылын.

Колониалнөј рабство да култураыс бөрө колтчөм понда асывввса јөз пыщкын нывбабајаслөн олөмыс вөлі јешцө нін сөкыджык. Өні најө ассыныс паранджасө (чужөмтупкөдсө) — рабстволыс колассө — збоја

1) Революцјаыс воіс сетчөз сорөнжык

шыблалоны да воэмоэчөмөн кутчисоны социализм стрөитөм бердө.

Быдсөнлы зев ыжыд прімер: 1931 воын Туркменскөй ССР-ын карса сөвет шленјас пыщкын нывбаба вөлі нін 21⁰/₀, а сиктса сөветјасын — 24⁰/₀. Со, кыңи петкөдчысоны Средне-Азіатскөй республикајас. Тајө јона сінмө четчана артмөмторјасыс асныс асвөснаыс вісталоны.

А куэчөм кыптөмыс мукөд республикајасын? Быдлаын өтсама, сорни сөмын вермас мунны ас сикаса торјас јылыс? Уна сикаса кывја ужалыс јөз кавказскөй, фінскөй, угрофінскөй, бурјато-монголскөй да мукөд сорниа ужалыс јөз пыщкын мунө өтитор — ыжыд өдјасөн социализм стрөитөм. Вековөй націоналној зык-сө вужсаңыс вејис мөда мөдлы отсалөмөн дружној уж. Немөвөјја родовөй коласјас — рөдвужөн мөда мөдлыс помастөма вір кистөм, мөд сорнија јөзкөд локсөм — быри быдлаын. Кавказын, со, нефт перјан вітвөса план тырис кык во да жынјөн. Некуэчөм зык-төг вөфитчөны скөтвіқан пөскөтінајасөн, вужавлывлөны скөтјасөн өтї республикасаң мөд республика пыр кој-мөд республикаөң. Öтвыв паскөдөны хлопковөй хоңај-ство да мукөд субтропическөй культурајас (чај, каучук) вөфитөм. Öтвыв ва вын вылын вөчөны асланыс ов-мөслы електрическөй да ирригаціонној подув¹). Жеңыд-жыка вісталөмөн, најө топыда јитчөмөн вөчөны өтувја социалистическөй овмөс. Мукөд ног Закавказскөй фе-дераціјаыд ез вермы 1932 во заводитігөн, аслас даc во тыріг кежлас кыпөдны народној овмөссө өкмыс пөв.

Воңжык Кавказса асорниа ужалыс јөз пыщкыс грамотној мортөс вөлі сөкыд корсны. Öнї, даc өтї во вылө петігөн олөмө пырө нін ставыслы грамота сетөм.

1) Кавказын да Ср. Азіјаын васө вөчөм канавјасөн нуөдөны хлопок да мукөд субтропическөй культурајас дінө. Сіјө, шусө ирригаціаын.

Партија вескөдлөм улын кыпто социалистическөй војвыв

Тази кыпалө да паскалө социализм строитөм быд-
лаын, став СССР пастаын. Тазжө кыпалө олөм вој-
вылын.

Карело-Мурманскөй крај қикөз вежис ассыс овмөс
бансө. Сені Кољскөй полуостров вылын, бөрја кык
воын хибінскөй нефелино-апатитовөй порода вылын вывті
өдјөн кыптис ыжыд промышленнөй кар. Војдөр сетчө
вөлі гозмөд-којмөд көрвічыс-јас сөмын воывлөны,
а өні сені олыс-јаслөн лыдыс 100 сурс морт сајын нін.

Јешцө гозмөд во бөрын Хибіногорскас да рудник-
јасас кутас лыд-фысны 500 сурс морт гөгөр. Өні
нін Хибіныд мездис мјан странаөс Мароккоыс (Војвыв
Африкаыс) фосфорит вайөмыс. Хибінскөй нефелино-
апатитовөй породаө перерабатывајтөны химическөй удо-
брењө (мувынсөдан) вылө да мукөд уна пөлөс про-
дуктјас вылө став СССР Јевропејскөй јукөд пастаын.
Уна совхознөй да колхознөй мујас өні нін кутисны
ассыныс урожајсө кыпөдны сјјө хибінскөй удобрењөөн.
Кымын возө, сөмын өдјөжык Хибіногорск кутас
паскавны. Сы вылө ем қик тыр подув.

Карело-мурманскөй крај јона озыр ва вынөн (Нива,
Ковда, Колвица, Выг) — електрификација подулөн. Не-
фелино-апатитовөй породаыс лыдтөм уна. Сен жө ма-
тын ем көрт руда (Мокча-тундра). Хибіногорскөй
промышленнөй комбинатлы мөд вит воын Печера ку-
тас сетны ізшом. Ставыс тајө, кыз тыдалө, зев бура
өтлаө јитчөмөн сетөны ыжыд подув Хибінгорск кып-
төмлы.

Карельскөй АССР возын, Севернөй крај возын
можжө, ыжыд мог пуктысө леснөй промышленност
куча. Вөр лецөм да сјјөс переработатөм ассө војвывсө
индустриализирујтөм јитчө вескыда странаөс индустриа-
лизирүјтөмкөд: металлургија, машиностроөњө кыптөм-
көд, мувиц ужалөм механизирујтөмкөд да быдсама му-
көд сикас промышленносткөд. Кызи сјјө артмө? А

со кыѝ. Мїан војвыв медвоѝа вѝр експортѝр, за-
границаѝ вѝр вузальс. Вѝр продукцияс мїанѝн загра-
ницаѝ вузаланторјас пыщкас пуктысѝ медвоѝа местаѝ.
Мї унатор вузалам заграницаѝ фабрічно-заводскѝј да
мукѝд сїкасјас, оборудовањѝѝ (машинајас) ѝѝбѝм понда.
Мїанлы сытѝг промышленност кыпѝдны ѝнја ѝѝдѝн оз
вѝлі тырмы ебѝсным. Оборудовањѝѝ (машинајас) вѝ-
чыс фабрікајас заводјас, ѝнѝѝ вѝлі ебѝстѝмѝс дај уна-
тор ѝкѝѝ ез вѝчысывсы мїан странаын. Сыпонда
мїанлы колѝ вѝлі унжык тѝварјас вузавны заграницаѝ
да сетыс унжык машинајас ѝѝбны. Тајѝ могсѝ
бура гѝгѝрвоисны војвывса ужалыс јѝз. Пѝсѝдѝчѝмѝн
најѝ выннысѝ зевтисны вѝр експортирујтан программа
олѝмѝ пѝртѝм вѝсна. Сыпонда почѝ шуны: социалис-
тїческѝј індустріалнѝј гїгантјас стрѝітѝмын најѝлѝн
ужыс тыра ішміс мед ответственнѝј јукѝдѝ — загранич-
нѝј оборудовањѝѝ лѝсѝдѝмѝ.

Карельскѝј АССР-ын 1932 воын кыптїс вѝрлеѝм
6,9 мљ. кб. мт., вежсїе ѝеревообрабатывајушѝѝј про-
мышленностыс. Важкїссѝм лесопїлнѝј заводјас. пыѝѝ
воссїсны реконструїрујтѝм да выљ заводјас. Заводїт-
чїс быдмыны бумажнѝј проїзводство. ѝні нын канда-
пожскѝј бумажнѝј фабріка сетѝ страналы 25 сурс
тонна гѝгѝр газетнѝј бумага.

Кодар боксањ мї ог бостѝ олѝмсѝ карельса рабо-
чѝјјаслыс да колхознїкјаслыс, быд боксањ мїанлы
тыдалѝ налѝн ѝдјѝн кыптѝмыс.

Вужам асланым Гевернѝј крај вылѝ. Мед ыжыд
мог пыѝѝ крај воѝын сїѝжѝ пуктысѝ заграницаѝ вѝр
вузалан план олѝмѝ пѝртѝм. Та куѝта вїтвѝса пла-
нын бѝрја во кежлѝ урчїтѝм лыдпасыс којмѝд решају-
шѝѝј воын лѝі тыртѝма. Сы сертї војвывса рабочѝјјас,
колхознїкјас да став ужалыс јѝз вермасны вескыда
шунны: „крај, странаса валютнѝј цехѝн нїмтѝтѝчѝмсѝ
пѝртїс олѝмѝ“. Тајѝ Војвыв крајын мед ыжыд еконо-
мїческѝј да політїческѝј ітог.

Кыѝ тајѝ верміс лоны?

Мед бура та жылыс висталө војвыса 27 126 ужалыслөн, воңын муныс вөрлеңысјаслөн ВКП(б) XVII конференциялы шыодчөм. Вайодам сјө документсыс гозмөд ин. Со мыј сені шуома: „Советскөј странаса леснөј фронтсаң, Севернөј крајса вөр пыщсаң ми вөрлеңысјас шыодам социалистическөј строителстволы ассыным сөломсаң сетчөм жылыс да педкөдлам Ленинскөј партијалы ассыным тыр доверјө, кодлөн вескыд да чорыд политикаыс успешнөја вайөдис мијан странаын социалистическөј экономикалы подув течөм ештөдөмөң“.

Воңө тајө революционнөј документсыс висталө: „Партия вескөдлом улын војвыса вөрлеңысјас, Сталин јортлыс „уң организујтөм жылыс“ условјө вунөдтөг, пөртөны олөмө бригадјасөн ужалөм вылө вужөм, воңын муныс предпрјаттөјаслыс социалистическөј уң ладсө вөрө пыртөны. Оні-нин кыз вөрлеңысјасыс организујтчөмаөс сквознөј, хозрасчотнөј да мукөд бригадјасө. Бриаднөј метод да социалистическөј соревнованњө 1926 восаң кык мында нин лептис вөрын уңлыс производительностсө. Оні оз-нын еща бригадјас сетны уңлыс производительностсө дас кубометрөң. Емөс і сещөм бригадјас, кодјас леңоны луннас дасвіт кубометрөң морт вылө“.

Војвыса вөр пыщкын ыжыд гыдн мунө бригадјаслөн социалистическөј соревнованњө, социализм стрөитөмын воңмөстчөм, партија генералнөј виң гөгөр кытыртчөм. Сытөг ез вермы лоны 1930—31 воын ворлеңан вівосаплан тыртөм.

План серті крајын 1932 воын колө леңны 30,6 мљ. кб. мт. Пјатилетка заводитчигөн вөлі леңома сөмын 7,6 мљ. кб. мт. а мөд пјатилетка бөрја во кежлө вөлі урчитөма 22,0 мљ. кб. мт. Кост бура төдчө, төрја индөм оз ков. Но оз поң мунны сін тупкөмөн ВКП(б) ЦК постановленьө бердті, коді урчитлис вит во помасіг кежлө 60—65 миллон кубическөј метр мында вөр леңөм. Сјө постановленьөыс ез на дај сөкыда на пөрө олөмө. Ковмас сјөс пөртөгөн јешшө јонжыка да

буржыка паскөдны ужын социалистическөй формајас, ужавны Сталин јортөн сетөм indödjac серти.

Вөрлеждөмкөд өтщөщ сещөм жө өдөн кыптис вөр пилитөм. План серти 1932 воын пилитөм вөрлы колө лыднас лоны 1084 сурс стандарт, 1931 воын вөлі 860 сурс, а пјатилеткаөз вөлі сөмын 384 сурс стандарт.

Вөр пилитөмлөн кујим мында содөм оз вермы лоны важ киссөм лесопилнөј заводјасөн. Витвога план тыр-тигөн лоі кыз важ заводјассө реконструірујтны, електрифіцірујтны, вежны рамајассө, сувтөдны обрезнөј станокјас, лесокаткајас да мукөдторјас. Сыыс өтар кујим во чөжөн кыптис даснол выл завод. На пыщкыс квајт завод, квајт да унжык рамаа. Архангелскын кыптисны даскык рамаа гјантјас. Заводјаслөн производительностыс 1928 восаң 1932 воөз содис 40% мында.

Выл техника да социалистическөй соревновањнө паскалөм вылын кыптис рамалөн производительностыс. 1928 воын во чөжса ужалыс рамалөн выработкакыс волі 2,7 сурс стандарт, а 1931 воын 4,7 сурс. Ужлөн производительностыс кыптис сјјө жө каднас 21% мында, өти рабочөјлөн продукціјаыс содис 2,8 сурс шайт донсаң 3,7 сурсөз.

Ташөм медыжыд да мед воқза хожајственнөј і политическөј итог Гевернөј крајлөн.

Комі област пырө Гевернөј крајө. Крајлөн став бур і омөль итогыс вескыда инмө Комі областгө. Сің-жө і мөдарө, став бур і омөль итогыс Комі областлөн инмө крајлы. Мөдног шуны оз поз; став өдыс мунө өти сөлөмсаң — војвылын социализм стрөитөм могсаң. Комі област Гевернөј крај пыщкө пырис өтсама хожајственнөј могјас понда. Медыжыд могыс областлөн вөр промышленност кыпөдөмын. Сещөм-жө мог сувтөдөма і став Гевернөј крај воқын.

Поқө шуны: комі областса ужалысјас, кыці Гевернөј крајсајас қоњнас, краевөј да областнөј парт-организаціја вескөдлөм улын сјјө могнас справитчөны дај воқө вылө кутасны справитчыны.

Вөр лезны областын пјатілетка серті кујим воһн шуома вөлі 6,2 млн. кбм. а лоі лезома 8,9 млн. кбм. Во сајын вөр лезысјас пыщкын брігадјас вөлі өткымын, өні на пыщкыс 70%-ыс брігадаын ын. Колөм воын дас кубометрөз вөчысјас вөлі зев еща. Јершовон да Кармановон да јешщө гозмөдөн тајө лыдыс вөлі тупкысө, а таво емөс дасвіт кубометрөз вөчыс велуна брігадјас. Өні мог — пөртны тащөм ужалөмсө массөвөјө, медем тащөм ударныкјасыс вөліны сурсјасөн.

Мувиң ужалөмын областын сіз жө емөс зев гырыс успехјас. Важөн кө цар правітелство дырјі му ужалыс комі крестанын ынөм ез төдлы пугөр да пу агасыс кынці, өні быд овмөсын ын ем плуг, емөс көзан, вартан, вундан, ыцкан да мукөд машинајас.

1932 воса јанвар 1 лун кежлө коллективізірујтөма вөлі 50% гөла да шөркоффема крестана овмөсыс. 1931 воын воссісны кык гырыс совхозјас: өті — Печораын јөла скөтвізан, мөд — Лузаын шабдівөдітан.

Култура боксаң Комі област сіз-жө зев өдјө кыптө мукөдыс колтөг. Челафөс школајасөн шымыртөма 99,5% вылө. Грамота јөзлөн содіс лыднас дај выннас. Өні первојја восаңыс челаф велөдчөны аскыв вылын. Гөгөрвоөмөн велөдчөм јона торјалө ас бурнас важөн гөгөрвотөма велөдөмыс. Сіјө (ас кывјөн велөдөмыс) вежөрлы сетө кыпөд ічөтысаң.

Грамотнөј јөзлөн лыдыс содіс 76%-өз. Бөріңчам-кө 1913 воөз, кор вөлі 27% грамотнөјыс, позө бура гөгөрвоны, кущөм ыжыда воөз лоі восковтөма революціја дырјі. Тащөм достиженнөјасыс сетісны областлы ас возас пуктыны ставыслы грамота сетан мог, дај јешщө вынмөдны челафлыс велөдчөмсө, нол во пыфді вīt во велөдчөмөн, техника бердө велөдчөмсө матыстөмөн да гырыс школа востөмөн. Оз поз не індыны Сыктывкарын педагогическөј институт да уна сікаса техническөј техникумјас востөм вылө. Кокнөдчөмөн лолыштчө, виөдлам-кө важса да онја велөдчөмјас вылө.

Тащомос хоџајственнѳ да културно-політїческѳ ітогјасыс Комї областлѳн. ҫерт њемтор та пыщкыс оз мун сіѳ ас візувтѳмнас. Соціалїзм стрѳїтѳм Комї областын, кыѳї і став странаын, оз вермы лоны став вын зевттѳг, чорыд классѳвѳј тыштѳг да соціалїстїческѳј соревнованњѳттѳг. Воѳмѳстчытѳг, партїја генералнѳј віѳ гѳгѳр котыртчытѳг да сывѳсна вермастѳг оз вермы мунны војвылын соціалїзм стрѳїтѳм. Комї ужалыс јѳз партїја віѳыс быдсама сікас кежысјаскѳд да классѳвѳј врагјаскѳд косасѳмѳн успешнѳја стрѳїтѳны соціалїзм. Ем тыр подув, мыј воѳѳ Лењїнскѳј націоналнѳј політїка крајсањ да областын ѳніѳзмоз-жѳ кутѳмѳн јешщѳ одјѳнжык кутасны кыптыны воѳѳ. Роч, комї да њењец костын њекущѳм націоналнѳј зыклы абу места. Зыксѳмѳн ѳтї план сертї стрѳїтны оз поѳ. Лењїнскѳј націоналнѳј політїка нудны колѳ вежѳрѳн. Крајевѳј да областнѳј лењїнскѳј партїјнѳј руководство мїрїтчытѳг тышкасѳ лењїнскѳј націоналнѳј політїка ѳугысјаскѳд. Но классѳвѳј кос ез на помас — вужјасыс вескыдвылѳ, да „шујгавылѳ“ кежысјаслѳн да націоналнѳј політїка торкысјаслѳн колї на. Ковмас воѳѳ сіјѳ вужјассѳ да увјассѳ сотны пѳс кѳртѳн, сытѳг војвылын соціалїзм артмыны оз вермы, гырыс хоџајственнѳј да політїческѳј могјас олѳмѳ пѳртсыны оз вермыны.

Медгырыс могјас мѳд пјатїлеткаын

ВКП(б) XVII конференціја став страналы сетїс індѳд — мѳд пјатїлеткаын ештѳдны классјастѳм, соціалїстїческѳј общество стрѳїтѳм, мортѳн мортѳс њекущѳм боксањ нарїттѳм общество стрѳїтѳм, быд боксањ кыпѳдны јѳзыслыс благосостојанњесѳ. Воѳѳа пјатїлетка нѳл воѳн олѳмѳ пѳртѳм, зев гырыс успехјас промышленност кыпѳдѳмын, выл техникаѳн да отувтѳм мувіѳ ужалѳм перестроїтѳмын да рабочѳј класслѳн да став ужалыс јѳзлѳн вѳлаыс лоѳны тырмымѳнја сіјѳ індѳдсѳ олѳмѳ пѳртѳм вылѳ. Мїјан вождѳ

Сталин жорт шулис, план-пö ем миан вöла, миан желаннö. Ни вöла ни желаннö социализм стрöитны рабочöй класслөн да ужалыс жöзлөн ез кус, а луныс лунö воҙö öзжö. Материальнöй подулыс сиз жö луныс лунö содö. Партијалөн XVII конференција первöй пјатилеткалы итог пунктигөн шуис, мыј миан промышленност ас кыптöм-нас вермас нин сетны страналы тыра подув ас вынөн промышленност воҙö кыпöдны. Заграницаыс промышленнöй оборудованнö быт вайöмыс миан страна мездысис нин, быд сикас машинајас да мукöд көлујас миан артмö-нин асланым промышленностлөн. Сижö, кыз шуис конференција, лöö рабочöй класслөн медыжыд итог. Социалистическöй индустријалы некущöм экономическöй блокада, заграницаөн тöргүтöмыс да кредит-јасыс жöртöм, абу страшнö. Мöд бит воын социализм помöз стрöитöм зик ас кын, сылы став подулыс миан ем асланым странаын. Мед сöмын сижö подувсö интервенцијаөн капиталистическöй государствојас оз зугны.

Социалистическöй страна мöд бит во помасиг кежлö јешцö јонжыка öнја дорыс вежсас. Ленинлыс да Сталинлыс лозунгсö „вöтöдны дај ordјыны капиталистическöй государствојасöс экономикаөн“ олöмö пöртöм сетас јешцö унжык да гырысжык гигантјас. Сижö жö сетас зикöз вежсöм борö колöм рајонјаслы, кодјас оз на вермыны тыра петкöдлыны ассыныс природнöй богатствојассö.

Јевропейскöй јукөнса СССР војвыв мöд бит воын лоас щöщ медвозза рајонјас пыщкын, кодјаслы лöö пунктöма најöс кыпöдöм мogyс јона ыжыд выиманнö. Ми петкöдлим сылыс лыднас да выннас вежсöмсö. Но көт кызји ми сижöс ег арталö да нимкöфалö, војвыв јешцö битчисö да корсö странаын ассыс местасö, сижö јешцö ез на петкöдлы аслас став природнöй озырлуныс-лыс (богатствоыслыс) вынсö.

Бостам вöр озырлун. Војвыв крај да Карело-Мурманскöй крај вöр улын кутöны 92 млн. га, либö 65,7% став војвывса площадьсыс. Војвыв крајлөн вöрыс кутö

70,8 мл. га лбө 63% став площафсыс. Ыжыдө сiјө озырлуныс, позө бура адзыны, кутамкө сiјөс мы-көдкө муртавыны, сравнiвaйтны. Воjвыв краjлөн вөр площафсыс кутө став соjуса вөр площафсыс 8,6%, а РСФСР-са вөр площафсыс — 9,0%. Став вөрыс Шве-циjалөн, Новрегiјалөн да Фiндландiјалөн сымындажө, мыjтөм i Воjвыв краjлөн. Колө јешцө качтыштлыны, мыj вөр порөдаыс сылөн кызыс промышленнстлы кiвив — (86%) пожөм да коз. А куцөма сiјө вөр богатсвоыс пөлзүjtчысө? Омөла, даj јона омөла. Вөр лезсө өнi сөмын 40% гөгөр площаф вылас, а мукөд-лаас, медса нiн Печераын, Меҗеңын да Ежва-Сыктив-вож катыдын вөрыс вуж вылас сiсмө, шакасө, щыксө ачыс даj щыкөдө площафсө. Вөрсө омөла пөлзүjtө-мыс торја јона iнмө Коми областө. Став воjвылас јешцө абу на өтi вөр дача, кытөни ескө пуктөма вөр хоҗајство колөм ног. Быдлаын јылыс, увjыс да вужjыс шыбласө места вылас сiсмөны да вөр площафсө пор-тiтөны. Некутөни оз мун нарөснө вөр быдтөм, веса-лөм да костөм. Вөрсө пiлитөмыс да воzө пөлзүjtөмыс сешөм жө, пөшти жынjыс (44%) шыбласө дорө гөрбушө да пiлiпычө. А өд ставыс сiјө Фiндландiјаын iспользүjt-чысө. I мiјан ескө сiјө вермiс лоны тыр дона сырjоөн целлулозалы, бумагалы да мукөд сiкас хiмическөj продукциjалы. А өнi бiржајасөс сiјө „јогыс“ весалөмыс өтi стандарт вылө усө вiт шaјтöч.

Воzө вылө бөрө колөмсө вөр промышленностыс, вөрө еновтөмсө, заводјасыс шыблалөмјассө ковмас тыра iспользүjtны. Сiң жө вөрлеzөмыслыс лыдсө ковмас јешцө содтыны. Севернөj краj мөд пјaтiлет-каын, өнја моз жө, лоас „валутнөj цехөн“, — загра-ницаө вөр вузалысөн, но сек жө сылы ковмас бостны ас вылас ыжыд мог — страна пыщса вөр нуждасө могмөнды.

Вөр СССР-ың уна, мiровөj запасыс коjмөд јукө-ныс усө СССР вылө. Но страналөн вөрыс ылын вөр потреблајтыс рајонјасыс. Аҗiатскөj вөр мөд вiт воын кутас ужавсыны сымда, мында колө ас рајонас. Gi-

бірскөй вөр кутас петны сөмын Средней Азия, а Фальневосточной вөр экспортіруйтчыны заграница. Сојузлөн ытыывывса јукөд (Уральскөй гөрасаң ытыывыв) кутас ставнас пыксыны аслас вөр вылө,

Жеңыдзыка висталөмөн, өні бура һин тыдовтчө, мыј Уральскөй гора вывті сибірскөй вөр мөд вт воын ылөз оз вуж. Кытыс нө ковмас бостны вөрсө да сылыс продукціјасө јевропејскөй јукөдыслы? ытыывывса рајонјасыс, Центральнө-промышленнөй, Черноземнөй, лунывывса рајонјасыс, Волга увјасыс буракө сјјөс он бост. Сені кыз вөрсө куштөма һин. Колөны војывывса рајонјас, ытыывывса Ураллөн склоныс да Нижегородкөй крај.

Медвоzza лыдалөм урчитө страналы вөр колөмсө мөд вт во помасіг кежлө 500 мильон кубическөй метр гөгөр. Тајө лыдсаң петө Гевернөй крај воын сјјө кад кежлө зев ыжыд вөрлезан программа. Наркомлес көсјысө крајлы сетны заданнө 104 млн. кв. м. Вермас сјјө һеуна чыныштны лібө содышны, но өні јона југыда һин тыдалө, мыј Гевернөй крајлы ковмас мөд вт воын вөр промышленностөс пуктыны өнја моз-жө народнөй овмөсын нырнуөдысө. Мөд ног оз вермы лоны, сјз щөктө странаын социалистическөй стрөителствө.

Тајө ыжыд могыс мјјан воын пуктө выл ногса уж. Ковмас мыјвермам өдјө освоитны выл вөр площајас Печераыс, Меҗеныс, Ежвавожыс да мукөдлаыс сјз жө ковмас вөрсө јонжыка леҗны, кытөні өні леҗысө-һин.

Ташөм моҗасыс һекущөма оз торкны вөрлыс хоҗајствосө. Откө, кыз вөрыс арлыднас воөма да вывті пөрыс һин, мөдкө, выл вөр площајасас, кыз мј каҗтыштим һин, вөрыс сисмө ас вужвылас пөрыслаыс. җерт, һекущөм бур вөр хоҗајство оз вермы лоны вөрөн пөлзуйтчыстөм. Колө керавны унжык сөмын мед лесообрабатывајушщөй промышленностлы вөлі ас кадө сетөма вөр сырјө. Гырыс целлулозно-бумажнөй комбинатјаслы ковмас кутны чинтөм сырјөвөј по-

дүвсө 30 во гөгөр, сiјө срокыс тырмас. Кутам-кө артавны крајлыг вөр запассө да сылыг быдмөмсө 100 мл. кб. мт. леҗөмөн, өкурат вөрыслөн запасыс тырмас сiјө кад гөгөрөҗ.

Унаөн шогсоны, мыј пө сесса сiјө кад бөртыс кутам вөртөгыс керны? Ещажык кутам сы бөрын леҗны Севернөј крајын, сек сiбирса вөрөн пользүтчыны кутас мијан страна—со кушөм вочакыв колө сетны сещөм мөвпјаслы. Таыс өтар, оз ков сiнвылыс воштыны вөр перерабатывајтан техника кыптөмсө. Öнi ми вөрсө пiлитам, сылы колө гырыс вөр. Но емөс нын мијан сещөм заводјас, кытөни пiлпычыс да мукөд җола пурторјасыс прессүтчөмөн (јона топөдөмөн) вөчсыссө пластическөј пөвјас (доскајас), кодјас јона буржыкөс пiлитөм пөвјыс. Вескыда пөҗө шуны, мыј комын во бөрти вөр ыҗдаыслөн оз ло өнјакөҗ значеңыс.

Ем јешчө, гырыс вөрлеҗан программалы сещөм паныда мөвп, мыј војвылас оз тырмы сы вылө јөзыс. Сылы пөҗө сетны сещөм кыв: өни механизација мунис вөрлеҗан инын омөла-на, пыружалыс (постојаннөј) вөрлеҗыс рабочөј кадрјас ещана дај јона-на омөла најаөс устрөитөма, а емөс нын тырыс бригадајас 15 кубометрөҗ леҗысјас. Тајө олөмсыс примерыс петкөдлө, мыј сенi абу топыд местаыс. Пыружалыс рабочөј кадрлөн механизирүтөм труд сiјө задачасө разрешитас кокнида. Ғерт Печора да Меҗеңкоҗемө ковмас ужалыс јөзөс вајны Севернөј крајса сещөм рајонјасыс, кытөни јөзыс мшалө. Сiҗ жө јона ковмас рабочөјјасыс уж условјөсө бурмднөы. Важөн вөли ворлеҗысјаслөн оланыныс—сөд, муө пырөм керка, а мольөн вөр кылөдысјаслөн ноҗја бокын вөли шөјтчаныныс. Öнi Ғерт сiјөс унаөн нын вунөдисны. Сiҗ-жө уналөн нын вунис вөлөга пыҗҗi пур вывсаң Ежваыс васө чiблөгөн гумлалөм да сукар көтөдөм, либө асывсаң рытөҗ кын наң вылын лым пышти собөм да рытын куңса сiнөн треска јуква либө көч југыд шыд паңалөм.

Сіјө вежгіс шоныд бур керкајасөн, ленинскөј уголокјасөн, газетјасөн, рафјојасөн, столовөјјасөн. Но рабочөј вөрлезыс кадрјаслы унатор-на оз тырмы. Кымын налөн бурмө олөмыс, сымын өдјө кыптө налөн ковмөмторыс, но сек жө і кыптө ужлөн производительностыс. Топыда быд боксаң рабочөј кадрјаслыс производственно-бытовөј условіјөјассө жітөмөн да лосөдөмөн кыптас вөрлезан уж.

Гөкыджык лөсөдны лесообработывајущөј промышленностисө да сетны сылы квалифіцірујтчөм рабочөј кадрсө. Но і сіјө могыс мөд вīt воын лөө олөмө пөртөма. Гөктөдыс сылөн сені, мыј міјан цельулозо-бумажнөј комбинатјаслы оборудованнө вөчыс заводјас оз кутны вевјавны вөчны колөм мында оборудованнөсө да рабочөј кадрјассө ковмас велөдны первојсаңыс.

Торја почотнөј места војвывса вөр промышленност кыпөдөмын лөө Коми областлөн. Сіјөс торјөдө аслас вөр озырлуныс. Гевернөј крајлөн пөштї жын вөр площафыс усө Коми област вылө. Став площафыс сылөн лыдфысө 32 мь. га, а вөр улын 24 мь. га.

Вөрсө өнја мында лөзөмыс Коми областын ферт ылөз-на оз матысмы быдвога вөр быдмөмөздыс. Војвылын сылөн вөр озырлуныс іспөзүјтчысө мед өмөла.

Кыз вөр площафыс оз на весіг төд сыбердө черөн інмөдчөмсө, а Печераыс вөрсө весіг өмөла на төдмалөма.

Мөд вīt во помасіг кежлө, ме ног, ковмас Коми областлы бостны ас вылас вөрлезан программа 30 млн. кб. гөгөр. Тајө ферт зев ыжыд мог. Торјөн сулалө Печораөс вөр боксаң збылыс освајивајтөм. Ме ногөн, Печоралыс ковмас бостны 12 мь- кб. мт. гөгөр. Гөкыд сымда вөр лөзны јөзтырмытөм понда; сені 400 сурс кв. кілометр площаф вылын өні став јозыслөн лыдыс сөмын 67 000. Сені вөр яромышленностыс өтарө кутасны кыптыны мукөд промышленностјас, кодјас сіқжө кутасны корны јөзөс. Но сіјө қескыдін вөснаыс өновтчыны оз шогмы, ковмас решітчыны Печераө му-

көдлаыс жөз пыртөм ылыө. Зев ылыса арталөмөн ков-
мас пыртны мѣжан областө мод вѣт воын 350—400 сурс
морт. ферт, сымында жөзыд сурас на Севернөж
крајыс, весіг өтѣ Вологодскөж (зона) рајоныс, кытөні
крајлөн пөштѣ 40% жөзыс олө да кытөні өтѣ кв.
кілометр ылыө сѣктса жөзыс усө 35,4 морт. Сыыс
өтар јешщө ем Котласкөж (зона) рајон, кытөні жөзыс
сѣжжө јона чукөра,— 27,8 морт өтѣ кв. кілометр ылын.

Комі областын вөр обрабатывајтан промышленност
вөлістѣна заводѣтө чужны. Мөд вѣт воын бура тран-
спортнөж вопрос разрешѣтөмөн ловзасны уна гырыс
промышленнөж ужелјас. Вөр лежөм сертѣ да сырјевөж
база сертѣ, пожө урчѣтны лесопромышленнөж ужел
пыфѣ: Сыктывкар, Јемдѣн, Ухта, Кожва, Уст-Цѣлма да
Тр.-Печорск. Особө ына најө пыщкын колө лоны
Сыктывкарлы, кодѣ кутас перерабатывајтны став Ежва
катыдса да Сыктывса вөр сырјосө, кытөні лесопѣлнөж
фелөыс өтар вермас лоны, дај колө вөчны целлу-
лозо-бумажнөж комбѣнат 100 сурс тонна онас вө-
чөм ылыө да јешщө өтѣ целлулознөж (сульфатнөж) ¹⁾
завод 56 сурс тонна онас вөчөм ылыө.

Інтереснөж ужелөн вермас лоны Тр.-Печорск, Камо-
Печерскөж канал вөчөмөн, сѣжө електростанціјасањ енер-
гѣја сетчө вужөдөм понда. Сенѣ вермас бура паскавны
сѣжжө целлулозо-бумажнөж фелө.

Бөрја кывјөн пожө шуны: војвылын, медса нѣн
Комі областын вөр промышленностлөн помөз паскөд-
чөмыс өнөз на ез ло. Мөд вѣт воын сылөн петкөд-
чөмыс лоас став красканас, сөмын сылы колө сетны
став подувсө, кытчө транспорт пырө медвожжа местаө.

Вөр боксањ Севернөж крајлөн да Комі областлөн
тыдалө налөн олөмын бөрө колөмыс да сетысањ
жө тыдалө налөн гырыс мојјасыс мөд вѣт во кежлө.
Но најө лыднас сѣжжө өнөз бөрө колөны і овмөсса
мукөд боксањ.

¹⁾ Целлулоза бумагалы сырјо. Сульфат целл. ылыө мунө пожөмпу, сул-
фѣт целл. ылыө — козпу

Муви́з налөн кутö ас улас зев ичöт площа́ф, сiјö лоö став площа́фсыс сöмын 2,9%. Буржыка муви́з ужалоны крајыс сöмын Вöлöгда гөгöрын. Мукодлаас, особенно́ Коми областын да сiјö асыв-вој вылын муви́злөн паскаломыс шогмытöм ичöт. Вöлöгда гөгöрын—крајса ичөтик рытивлун пелесын—крајса 6,3% площа́ф вылын, сені крајлөн лыффысö 43,5% ужалан муви́ззыс. Сені— став площа́фыс витöд жүкöныс (21,5%) усö муви́ззö. Севернöј крајлөн 11 250 сурс га став площа́ф вылын пашнаыс, ви́ззыс да уса́дбаыс 3270 сурс га гөгöр. Гö сурс га площа́ф вылö муви́з сурö сöмын 2,9 га.

Тайö 2,9 гаыс лоö шöркоддем, а Коми Ежва вожын сiјö усö 1,6 гаöз, Печераын 0,4 гаöз. Оз пошуну, мыј сöмын Вöлöгда гөгöрын пошö муви́ззөн вöфитчыны. Севернöј крајын дај Коми областын пошö зев бура муви́ззөн вöфитчыны быдлаын; рытив лунывысаың зик асыв-војвылöз вермас мунны скöтви́зöм, сiзжö, i кöзаыс вермас бура јона-на паскавны војлаың да асыв-војлаың. Сiзжö јона-на вермас паскавны шабди кöзöм.

Мöд вит волы öнја коллективизация паскыда мунöм да сiјö организационно да хозяйственно крепитöм сетö зев јон подув вошö кыпöдны да паскöдны муви́з ужалöм. Колö тани казтыштны, мыј выл местајасын муви́з паскöдöмлөн мöд вит воын лоас јона ыжыд значеыңö. Торјөн јона ковмас мовпыштны Печораын скöтви́зöм паскöдöм жылыс. Ферт öни тыдалö, мыј Севернöј крај дај Коми област мöд вит воын важмоз коласны наысö бокыс вајысөн, но сiз жö бара тыдалö, мыј најö кутасны сетны страналы асныс лишка шабди, мöсвыј да мыјешкö јај.

Мед шöр да гырыс могјас сиктса овмöсыңс Коми областлөн мöд вит воын коллективизация подув вылын да колхозјасöс организација да овмöс боксаың јонмöдан подув вылын лоö вылыс вылö муви́ззөн паскöдчöм, урожајност кыпöдöм, скöтви́зöм кыпöдöм да выл муви́з ужалан техника освоитöм. Сiјөн коллективизациякöд

пуктыссас зумыд подув вьл вѣт воын воџо кыптѳмлы. Сѣџо џерт вѣт во џѳжѳн оз вермы вѳтѳдны мукѳд бокѳвѳџ раѳонѳасѳ. Сѣџ жѳ і Вѳлѳгдаса раѳонѳс џыр-на лоѳ суѳдны Коми областлы мувѣџ лыднас. Сѳмын тѳдѳмыс сѣџ мѳд вѣт воын востас ассыс вьл паскыд туџ мувѣџ паскѳдѳмын да кыпѳдѳмын ассыс качествѳсѳ.

Воан вѣт во оз сувт ѳндѳмторѳасѳн, сѣџо Гевернѳџ краџлы даџ Коми областлы востас зев ыжыд, а бѳрѳа вьлас нырын муныс отрасл горно-руднѳџ богатство подув вьлын.

Бѳрѳа воѳасын став странасан џона ыжыд вѳнманѳнѳо ас бердас кыскѳ Печора. Важѳн револуѳѣѳѳ Печора ѳылыс сорнѣтлѣсны жѳ, сѳмын кыз сорнѣѳасыс вѳліны ѳндѳмаѳс сѣѳс кызкѳ-мыѳкѳ омѳлтыштѳм вьлѳ. Револуѳѣѳѳ став сѣѳо сѣгмѳм вѳѳпѳмыслы пуктѣс пом да заводѣтѣс вьлыс тѳдмавны Печораѳс.

Ухтаыс нефтѣ петанѣнсѳ важѳн вѳлі сѳѳдѳны, бок-вывтѳны. Торѳа ѳн сѣѳс злѣс вѳѳпны нефтаннѳџ капѣталѣст Нобел, меѳым сылѳн Бакуын нефтѣ перѳан промыслыс колѣ монополѣстѳн ѳткѳн.

Револуѳѣѳѳ бѳрын Ухтаыс нефтѣсѳ востѣс мѣѳан ѳтѣ кыѳсыс Кожва-ѳуын. Сетыс сѣѳо ѳндѣс быдса ты, кытыс бенѣн да мукѳд кокнѣѳжык маслѳыс пакталѳма-ѳн вѳлѣ, но карасѣн бердса составѳасыс вѳлі колѳма-на.

ѳнѣ кушѳма-кѳ тѳдмалѳма Ухтаыс, Іѳва гѳгѳрыс, Кожваыс, Воѳа да Соплѣска ѳѳѳас гѳгѳрыс нефтѣсѳ. Помѳѳ тѳдмавны.

Кокнѣѳ, ѳѣнщѳ во мѳд на мунас нефтѣ запасѳас ѳылыс меѳбѳрѳа кыв шуѳмѳѳ. ѳнѣ сенѣ паскыда муно вѣдласан уж. Во мѳд бѳрѳѣ сѣѳ жѳ паскыда кутас муныс нефтѣ перѳѳм, сыыс мѣ рѳд ог ыѳѳасѳ ¹⁾, но пырыспыр урѳѣтны мыѳда нефтѣ лоѳ перѳѳма мѳд вѣт воын, зев сѳкыд. Нефтѣ ем, кутам ѳн сѣѳс мѳд вѣт воын перѳѳны ѳѣк,— сѳмын тѳѳѣ поѳѳо шуны.

1924 воын профессор А. А. Чернов востѣс Печораын ѳзшом (камѣннѳџ уголѳ). ѳона важѳн ѳн востыв-

1) Ог колебаѳѳѳѳ.

лісны ізшом дај уна местаын, сөмын воҗөсө ез кып-
тывлы сы діно інтересыс. 1924 воҗаң өнөҗ зев успешнөҗа
муніс став Печораас ізшом корсөм. Оні сіҗө аҗөмјас
куҗаыс шуөма, мыј Печораын ем промышленнөҗ зна-
ченьёа ізшом, мыј сы бердө колө өдјөнжык кутчісны.
І збыл Усаө усыс Воркута-јуын востөма віт пласт,
көні ізшомыс вермас ортчөн пуктысны медбур сорт
ізшомјаскөд: еҗа пөјимыс да сераыс, бура коксујтчө ¹⁾.
Заостреннөҗ ју (сетчө жө усө) гөгөр ем лыдтөм бурөҗ
ізшом. Щугур ју (Печораө усө) гөгөр бөрја војаснас
суріны ізшом пластјас. Еҗа кывјөн кө шуны, Печо-
раын вермас воссыны ізшом перјін бассејн, коді вер-
мас бергөдны став олөмсө не сөмын Севернөҗ крајлыс
да Комі областыс, но і војвывса мукөд рајјонјаслыс.
Печораса ізшом транспортнөҗ вопрос разрешітөм бө-
рын кутас ломтыны став војвывса портјасөс, војвывса
көрт тујјасөс, Севернөҗ крајөс, дашкө щөц і Ленин-
градскөҗ, Ивановскөҗ, Московскөҗ, Уральскөҗ областјасөс
Њіжегородскөҗ крајөс, Карельскөҗ АССР-өс

Тајө колөмјас пондаыс Војвыв крајувса вескөдлыс
органјас өтщөм Комі областувста вескөдлыс органјас-
көд јона төждысөны да воҗө јөткөны Печораса ізшом
перјөмсө. Збылыс-өд, војвывса портјас весіг өнөҗ-на
мыјешкө вајөны ізшомсө заграницаыс. А мөд віт во
помас најө кутасны віҗны ізшомсө 2,5 млн. тонна
гөгөр. Оні ем воҗө нүжөдны поҗтөм мог—востыны
Печораын ізшом перјанін. Мөд віт во заводітөмсаң,
дај өнісаң нін колө сетны сылы подув, медым мөд віт
вө помасіг кежлө вөлі перјөма 4—5 мл. тонна ізшом.

Тајө выл угольнөҗ бассејныс урчітөм рајјонјаслы еңер-
гіја сетөмыс өтар вермас ыжыд перспективавостыны став
војвывса Урал вылас, кытөні ем көрт да мукөд руда.

Ог вермө дај тані оз і зев паскыда ков сувтлыны
мукөд горно-руднөҗ богатствојас вылө. Сөмын каҗ-
тыштлам, мыј Печора быдсама руданас озыр, колө
сөмын заводітны сіҗөјасөс јонжыка төдмавны да

¹⁾ Коксујтчыс ізшомыс мунө металлургіјаө, бурөҗ ізшом тујө ломтыны.

осваивајтны. А Печораос јитны став странакод да сылыс озырлунсө пуктыны социалистическөј стрөителство подулө абу қик кокні. Оти-кө, сійө колө осваивајтны быд боксаң өтпырјө, мөд-кө, сійө вел боқын. којмөд-кө, сылөн некытчө туйтөм транспорт, нолөд-кө, сені јөзыс сы вылө оз тырмы дај сің воқө. Гөкыд ставсө вөчны өтпырјө, но мукөд ногөн оз поң, став мырсөмыс вермас вошны весшөрө. Прімер вылө бостлам сещөм лоны вермантор: перјім ізшөм, а транспорт абу даc, ізшөм сы понда колас меставылас. Кодлы сійө колө. Сещөм уңтө некөд оз ошкы.

Печораос освоитөм, социалистическөј срөителстволы сійөс подулө пуктөм лоас комплекснөј—став хоңајство боксаң отпырјө да јитчөмөн бостөм. Тајө могыс мөд вѳт воын сувтас қоңнас дај лоас не сөмын Комі областлы да Гевернөј крајлы ыңыд мөгөн, но і став страналы.

Вот ташөм гырыс моңас пуктыссөны Комі област воңын да Гевернөј крај воңын. Ставыс ферт татчө оз на пыр, ми весіг ег каңтыштлөј Гамскөј металлургическөј да мукөд заводјасөс, төчила вөчөм, чері кыјөм да мукөд промыс вылө да уна мукөдтор вылө. Ми мукөд торјас вылас ег сувтлө транспорт стрөитөмыс најө вылө омөла пыксө-да сы понда. Вөр да печераса озырлун мөд вѳт во кежлө пуктөны транспорт воқө пөшті став моңассө. Быдлаын бура гөгөрөвоөны, озко ло разрешитөма транспортнөј вопрөс, оз ло овмөслөн бура кыптөм мөд вѳт воын. Ставыс медвоқ пыксө, мыщасө омөлік тујјассө, көрт туйтөмө да омөл ватујө. Транспортлы кыскавны решајущөј грузыс лоас вөр да ізшөм.

Овмөс кыптөм вылө подулыс—тујјас паскөдөм

Гевернөј крај, а сы пыщкын і Комі област вермасны олөмө пөртны вылө індөм гырыс хоңајственнөј моңассө да пукыны аслас местајасас став страна социалистическөј хоңајстоын — решителнөјакө кутасны војдөр транспортнөј условіјөјассө бурмөдны. Транспорт—овмөслөн вѳр новлөдлыс сөн да нерв. Омөла кө сійө уңалө, — овмөс омөл, сылөн кыптөм чінө,

заводитчө ставыс торксыны. Сылөн значеңнөйс вој-
выв условіјөжасын јешщө јонжыка содө. Мыјла вој-
вылын уңжык сиктјасыс ју дорын? Абу сөкыд гөгөр-
воны: сени өнөз пөштї сөмын ва тујыс сетө олөмлы
подувө, мукөд сикас тујыс вөчтөм либө омөллаыс оз
вермы воґсасны ва тујыскөд, сы понда уңжык олө-
мыс ва гөгөрын.

Ва туј Комі областын кутө ас вылас став олөмсө,
дај ґоңнас Војвыв крајын сылөн ісклучітельнө ыжыд
значеңнөйс. Но мїјан кыз јуыс өнөз-на олө пөштї
аслас алјөн. Жүждөдөм могыс ва пыдөссө кодјөм
мунө зев ещалаын, ізјасыс да лөпјасыс весалөм еща
ју төдө, пароходјас да баржајас оз тырмыны, весіг
уна судоходнөј ју оз төд пароходјасыслыс ветлөд-
лөмсө. Уна ју-на јешщө абу төдмөдөма, ва кутыс
берегдорса вөрсө куштөма. Жеңыджыка- кө шуны,
ва тујсө мї омөла бурмөдам. Сөмын і тащөм самөн
мїјан вөґитөмыс рөд оз чінты ва тујлыс значеңнөсө.
Сіґ-жө і воґө ва туј лоас медыжыд подулөн; осо-
беннө вөр промышленност ґоңнас өнја моз жө кутас
пыксыны сы вылө. Ог ыжыда өшібітчөј, шуамкө,
мыј мөд пјатїлетка бөрја воын ковмас Севернөј крајлы
90 мл. тонна гөгөр уна сикас груз нуны ва тујөд.
Вөр грузыс өтнас лоас 75 мл. тонна гөгөр. ґерт,
сылөн ылө мунөмыс јона чінө, но тамындаөґ содөмыс,
торја нїн поснї јујаслы, сетас зев ыжыд уґ. Ковмас
өнісан жө думыштны ва тујлыс вынсө кыпөдөм
јылыс.

Мед ыжыд ва артерїја Севернөј крајлөн—Севернөј
двіна. Кушөм сылы өнї нїн сөкыд, поґө адґыны
вөр кылөдөм боксан. Тулыссаныс арөґ двїна баґ-
сејнын мунө став вын зевтөмөн вөр кылөдөм. Сїјө
ужсө сөктөдөны унатор, но медыжыд сөктөдыс
лапкыд васан петө. двїна вывті кывтігөн уна matka
сібдө да космө. Сїјөс поґө адґыны Котлассан Архан-
гельскөґ. Неуна-кө вөлі ескө жүжыджык ваыс, сек ґік
моднога лої серпасыс. Ежва вожын ва туј оз жө
бурмы. Тавөсна косжык војасын кылөдан вөрыс космө,

товар катөдөм торкөсө, пассажиржаслы унаыс ковмывлө берегдортыс мунөмөн орджысны пароходыскөд.

Удора районс етар Коми област артмө кык бассейныс — Ежваыс да Печораыс. Ежва петкөдө да кушөмакө жітө 121789 кв. км. площадь Котласкөд — көрт туј уәелкөд. Јөз лыд серғи-кө бостны, сижө кыз областсө обслуживајтө. Сылөн посні јујаскөд нужалөмыс сетө 16792 км., а судоходнөјөн лыддысө сөмын 1603 км. Но кутны кө төдвылын сылыс качествосө серпасыс омөлтчө. 949 км. судоходнөј участок кутыс Ежва ју јуксө кујим пельө. Помөздинсаң Кулөмдинөң пароходжас вермөны ветлыны сөмын тулыснас 15 суткі гөгөр. Кулөмдинсаң — Сыктивкарөң јулын пароходжас ветлөмыс дугдывлөны. Сыктивкарсаң Котласөң пароходжас дугдывтөг ветлөдлөны, но гожөмнас унаыс ковмывлө вежласлыны переходжаснас лапкыд ва понда. Сысола, Вым, Висер, Нившера, Севернөј Келтма, Веслана, Лөкчим да Вилад судоходнөјөс, но пароходжаслыс ветлөдлөмјассө омөла төдөны. Пароходжас омөла ветлөдлөны лапкыд ва понда, лөп понда да пароходжаслөн жужыда пукалөм понда.

Печора мед омөла вөдитчысө. Сылөн посні јујаскөд нужалөмыс сетө 9783 км., а судоходнөј участкасыс 2205 км. Сижө бостө ассыс визувтөмсө Уральскөј гөра рытив бансаң да Волосница ју усөмөң визувтөпөшти пыр порогјас пыр. Јакшаса пристансаң Тр.-Печорскөң сылөн визувтөмыс јонжык, но гожөмнас порогјас да перекаатјас понда пароходжас оз жө ветлыны. Шөр участкас Тр. Печерксаң Усаөң ва жуждаыс 55—60 см. Воңө Печора визувтө зев паскыда да гожөмнас сылөн медлапкыд местаыс 125 сантиметр.

Мед улі да шөр участкажасас пароходжас гожөмнас вермөны ветлөдлөны дугдывтөг. Медвылі участкас пароходжас ветлөдлөны 50 суткі гөгөр, шөрас 163 суткі да медуліас — 152 суткі гөгөр.

Печоралөн бассейныс став јујаснас зев ыжыд, но омөла төдмалөма, еща пароходжас ветлөдлөны, да уна тырмытөмторјас сені емөс. Сылөн өғи вельжыд омө-

тор петö вылі участокса поргјасыс да лпкыд поргјасыс. Мөд јон төркөмө ем устјөас да морскөј плаваннө сөкыд условјөас. Тельвисочнөјсаң Печора взувтө зев уна вожөн, кодсаң артмөмаөс зев уна да гырыс діјас. 15—30 кілометр кузта діјаслөн лыдыс комын гөгөр. Тулыснас діјасыс тупкысөны ваөн да берегыс берөгө пастаыс артмө 20 да унжык кілометрөз, а гожөмнас, ва чінөм бөрті, сіјө зев јона лпккалө. Ічөт ва понда морскөј суднојасыс Кујскөј портсаң муноны 180 км. морелаң Болванскөј губаө да сени соттөд грузітчөны ліхтернөј суднојасөн. Морскөј навігаціјаыс вөвлывлі 86-саң 110 суткіөз бөрја војасөз. Сылөн ічөт кадыс лоө војыв вөв понда, коді тыртө тујсө сөкыд јјасөн Колгујев дісаң Печерскөј ліманөз — жуыслөн зік море дорозыс петөмөз,

Тажө сөкыд морскөј плаваннөлөн условјөјасыс јона сөкыда усөны төвар нуөм дон вылө. Öтї стандарт пілітөм вөр заграницаө нуөм 1930 воын сувтіс 23 шайт асланым сөмөн да јешцө 13 шайт да 89-ур. валутаөн (заграницаса сөмөн). Дона грузітөмыс, сөкыд ужыс, портітчө ліхтернөј суднајас, јона портітчө төварыс дај портыс оз вермы кыптөдны грузсө. 1930 воын 6 сурс тонна груз Печоралөн колі Белощелөө, дај мыјдакө вөрыс Печораыс ез вермы петны заграницаө. Вөр грузітөм да заграницаө нуөм војыввса портјассаң вообщө дона дај сөкыда муно, сөмын Кујскөј порт наыс на јона колө. 1932 воын Архангельксаң заграницаө öтї стандарт нуөм сувтіс 12 шайт, Меzeńсаң 19 шайт да 32 ур, Оңегасаң 18 шайт да 98 ур, а Печорасаң, кыз нін висталім, 23 шайт да валутаөн 13 шайт да 89 ур.

Татысаң зев бура тыдалө Печораса бассейнлөн пробкаыс. Сес піскөдчыны јона ковмас устјө да јыв пырыс да Інфіга пыр. Воқө піскөдчытөг Печораса зев ыжыд бассейн оз вермы социалистическөј стрөітельство бердө зоннас јітчыны.

Мөд вїт во кежлө зев ыжыд да зев колана мог пуктысө — сіјө Печораөс Камакөд јітөм. 1927 вогаң

нын муниҗ тајо могсө зев јона төдмалөм. Öни җик југыда тыдовтчиҗ сiјө кык ғырыҗ јуҗассө јитны шогмөмыҗ. Проект серҗыҗ тајо јитөмыҗ артмө кујим плотина во-чөмөн. Öти плотина (пруд) ковмас Колва ју вылын (усө Камаө) Бобыкиҗ сикт вестын. Мөд плотина ковмас Печора јылө Јакшаса пристань велдорө. Којмөд плотина ковмас Нөм јылын. Первојја плотинаыҗ васө пыкас 30 метр судта вылө, мөдыҗ 25 метр, којмөдыҗ 12 метр судта вылө. Нөм вылө ковмас плотинаыҗ сы понда, мыј 30 метрөҗ ва кыпөдөм Колвинскөј плотинаҗ да 25 метрөҗ кыпөдөм Печорскөј плотинаҗ сетө. Молох-ју да Нөм-ју костө ва кыптөм, а лапкыд-жык плотинаҗаснас торјавтөм јитөд Печоралөн Камакөд оз артмы дај абу ковтөм налөн јитчөмыҗ јешчө Ежва вожкөд да сы пыр двинакөд да Мариинскөј системакөд.

Тајо плотинаҗассыҗ өтар јешчө öти плотина ковмас Ылыч-ју усҗјө бердө. Ми војдөр каҗтыштлим нин Печора јывса порөгјас да перекатјас јылыҗ. Öти плотина-кө толькө вөчны Јакшинскөј пристань бердө, сетыҗаҗ улөҗ-жык ва тујыҗ омөла бурмас лапкыд ва вөсна. Кушчөм-кө мөд места, кодi ескө вермиҗ Камакөд јитөд сетны да Тр. Печорскөҗ кымын бурмөдны ва тујсө, оз сур.

Плотинаҗас костас ва чөжөмөн сылыҗ визувтөмсө регулiрујтөмөн артмас ыжыд ты. Плошҗаҗыҗ сылөн лоас 2000 кв. километрөҗ, а колана ваыҗ 7—8 миллард кв. метрөҗ.

Плотинаҗасас вөчыҗсө посјасөн шлузјас (ва чөжыҗ да леҗыҗ камерајас), кодјас кутасны вуҗөдны плотина пырыҗ 110 метр куҗта, 16 метр паста да 2,85 метр жужда пукалыҗ суднојас. Тащөм самөн ва јитөд сетө iспользујтны ва вынсө електрiчество вылө. Колвинскөј плотина вылө станҗијаыҗслөн пуктөм выныҗ лоө 60 сурҗ киловатт-час, Печораса первој плотина вылын 50 сурҗ, мөд плотина вылын 40 сурҗ,

Мыј сетө тајо комбiнатыҗ. Сiјөн:

1) Артмө орлытөм ва туј Волгасаҗ Печораөҗ, Архангелскөҗ, а Мариинскөј канал пыр Ленинградөҗ, Волга

да доңјас ӧтлалӧм бӧрын сiјӧ тујыс кутас мунны Украинаӧз да лунвыв портјасӧз.

2) Печорскӧј пробка воссӧ лунвывсаң.

3) Артмӧ сек жӧ електро-енергетическӧј подув Гевернӧј Ураллы да Печора катыдлы.

4) Тајӧ жӧ ва тујыс уна ва чукӧртӧмнас да сiјӧс гожӧмнас лежӧмнас содтӧ васӧ Камалыс, Печоралыс да Ежвалыс кык метр жуждаӧз.

5) Сiјӧ востӧ воӧз вылӧ выл гырыс ва туј нужӧдӧм Инџигаӧз.

Печораыс тајӧ ва тујнас кутас петны вӧр Волга вылӧ, изшом Гевернӧј Урал вылӧ, тӧчила-из да мукӧд-тор сетчаң жӧ. Мӧдарӧ кутас пырны наң, сов, промышленнӧј тӧварјас, машинајас. Ежва пыр Уралсаң кутас мунны Архангелскӧ экспортнӧј тӧвар калијнӧј сов, промышленнӧј тӧвар да уна сикас машина да сојан-јуан тӧвар.

Тајӧ комбинатыс да сълӧн ужыс пырӧ мӧд вiтваса планӧ да лоӧ пӧртӧма олӧмӧ. Мӧд вiтвоыс петас којмӧд вiт воӧ ва туј вӧчӧм Печорасаң Инџигаӧз да сетчӧ порт вӧчӧм.

Вылынжык мi сувтлiм Печора устӧ да сiјӧ порт вылӧ. Сени порт вӧчны ковмас зев ӧдјӧн, зев термасӧмӧн. Сытӧг ог вермӧ ӧнисаң заводитны перјыны изшом да пуктыны медвоӧза подув Печораӧс освiтӧмлы. Но Печорскӧј порт воӧз вылӧ оз вермы лоны тырманаӧн. Сы понда лоӧ мiјанлы вiжӧдлыны мукӧд местајасын мореӧ петӧмјас вылӧ. Мурманскӧј порт зев бур, сӧмын сiјӧ Печорасаң зев ылын. Архангелск сiј-жӧ оз туј ылын понда. Меџең Печерскӧј портыс на омӧлжык: колӧ мед матын Инџига бухта ($67^{\circ}42'$ сев шiротаын да $18^{\circ}48'$ долготаын Пулковсаң).

Инџига дiнгi мунӧ морелӧн (Голфштремлӧн) шоныд вiзувыс, кодi шонтӧ бухтасӧ. Тӧвнас тӧлдӧдӧ рытив — лунвывсаң. Тајӧ кыкторјыс да бухтаыслӧн паскыд море дiнӧ матысмӧмыс сетӧны Инџигалы куџжык навиґационнӧј кад — јiјасыс воссӧм. Берегдорса $1\frac{1}{2}$ — 2 фут кызта јiјас, кодјас артмӧны тӧвнас, рытив — лунвывса

төвјасөн — прілів-отлів дырјі вештысөны Колгујев да дінө да асывлаң.

Ва да поводѣда төдмалыс станціја 1923 восаң сені нуө відласөм. Сіјө төдмалөм серті поѣ шуны, мыј Інѣгалөн восса ваыс, җік јітөм кадыс лоө 8 төлысыс унжык.

1930—31 војасын сені жө муніс паскыда төдмалөм порт стрөитан местајассө да јылыс режімсө — артмөмсө, вешјөмсө да бырөмсө. Сіјө да воҗа мате-рјалјас серті өні поѣ шуны, мыј порт стрөитны места бур, суднојаслы сулавны места ыжыд дај лөң, ічөтік землечерпаңнеөн шогмыны кутас лезны 32 футөз пукалыс пароходјасөс, бухтаас, пыраніныс сој да лыа пыдөса, коді бура сетө воҗө содтыны морскөј каналыс жуждасө.

1930 да 1931 војасын муніс сіҗжө төдмалөм Інѣга (бухтаас усыс) да Сула (Печораө усыс) јујасөс өтла-алөм могыс. Важөм ын сы јылыс муніс сорні, весіг кушөм сурө уж ын муніс төдмалөм могыс. Öні җоңнас пөшті петіс төдмалөмыс, мыј тајө кык јусө поѣ јітны Камаөс да Печораөс моз жө. Сек вескыд-жык дај матөзжык ва туј воссас Печоралы, Ураллы да Сібірлы заграңцаө төварөн петны. Сек бура лоө јітөма УралоПечерскөј угольно-металлургіческөј базасө вој-вывса портјаскөд. Сек жө Камо-Печорскөј комбінатыс кутас лыҗҗысны завершоннөјөн. Сіјө јітөдөн вермас ізшом новлыны нарөснө лөсөдөм пароходјасөн Усагаң петны мореө да Беломорско-Балтїјскөј канал пыр Ле-нінградөз, сөмын өні оз-на поѣ урчітны, мыј Печора — Інѣгскөј каналыс вермас лоны мөд вїт воын.

Комі областөс вескыда інтересујтө јешщө Меҗең ју, коді јывнас петө Удорсаң. Меҗең лапкыд јылө-дыс, пароходјас вермөны ветлөдлыны сөмын тулыснас төлыс гөгөр кымын, а гөжөмын кывтыдас даҗе ваыс усө 45—55 сантїметрөз. Таыс өтар сылөн устїюыс төвнас тупкысө јешщө јонжыка Печора дорыс. Сетчө морскөј порт вөчны пөшті оз поѣ. Öті-кө прілівыс да отлівыс вьвті ыжыд (Семжа сїкт дінын 6—8 метр,

Пыжа дінын 5—7 мт., Каменка дінын 3—4 мт.); мөд-кө, вывті өдјө прілів да отлів дырјыс візувтө (кујім метрөз секундаын) да зев гудыр ваөн (8 кілограммөз кос һајтыс өтік кубическөј метр ва вылө усө). Тајө лок понда фарватерыс—ва візувтөмлөн подувыс пыр вежласө, быд во выл местаын вогсөны гујас, кытөні сөмын почө прілівөн да отлівөн пөльзујтчөмөн нуөдны морскөј параходјасөс грузитны. Ферт абу кокнід грузитчөмыс: колө плашкүтөн (нарошнө вөчөм баркаөн) вөфитчыны да јона суга пөльзујтчыны прілівнас да отлівнас. Гөкыд условіјө пондаыс (параходјаслөн жынгасыс унжык кадыс мунө прөстө сулалөм вылө, сы понда өті параходсө төлысөз грузитөны. Оңја состојаһнеөн Меҗеһ вермө грузитны сөмын 56 сурс стандарт вөр. 1929 воын став грузбергөдчөмыс лоі 81 428 тонна. Мөд вīt во помын ковмас Меҗеһыс петкөдны вөрсө 3 мільіон тонн гөгөр. Почө өні қик ошібітчытөг шуны, мыј сымында груз педкөдыс порт вөчны оз шогмы, а ковмас кықкө мыјкө туддөдчыны көрт тудөн петөм вылө. Ферт татысаһ оз ков шыбытны Меҗеһ ју бурмөдөм ужсө. Сытөг некықи ог вермө сетчө пуктыны вөр промышленност дај мукөд боксаһ олөмсө сөкыд лоас кыпөдны. Сені мөд вītвоын ковмас јона кыпөдны һапкыда пукалыс параходство дај думыштны ва жүждөдөм јылыс.

Комі областлөн, кықи тыдовтчіс ва туд зев уна, сөмын колө сіјөс бурмөдны да паскөдны сеті параходјасөн ветлөдлөм вылө. Мөд вīt воын һе сөмын тајө моҗасыс лоө паскыда олөмө пөртөма, сек жө кыптас Кама-Печора Ежва јітөм, коді чужөмбансө вежас пөшті став ва тудјасыслыс.

Комі област тудөн оз торјав став војвывгыс. Лыдөн да качествоөн војвывса ва туд откөдсама. Ватуј уна, 1000 квадратнөј кілометр площаф вылө усө 36,4 кілометр куҗа вөфитчан ва туд, а став Сојузын сешөм площаф вылас сөмын 12,5 км. Сіқжө параходјасөн ветлөдлан туд унжык: војвывлөн 12,5 км., Сојузлөн 4,2 км. Но војвывлөн көрт тудыс мукөдјаслөн дорыс

јона еща. Војвыв воџын пуктыссьö торја мог—вöр промышленност јона вылö лептöм, кодöс öни јешщö оз на поџ кыпöдны ва тујтöг. Војвывлөн мöд вiт воын ва туј—медвоџа подув,—сiјöс јешщö јона ковмас паскöдны да бурмöдны, сытöг војвылын социалистическöј хоџајстволөн гырыс могјасыс оз вермыны пöртсыны олöмö.

Мукöд рајонјасын хоџајство медвоџа подулö пырö көрт туј. Сiјö јiтö öтка рајонјасöс ас көрт јiтöднас. Көрт тујтöг мијан социалистическöј хоџајство оз вермы ödjö воџö паскавны да кыптыны. Мијан страна—социалистическöј олöм боксаң мед паскыда рајонјас костын вежласöм нуöдыс страна, мöда мöд рајонлы отсасöм лöсöдыс страна. бекущöм рајон мијан сöветскöј социалистическöј олöм боксаң рајонјас костын мед паскыд вежласöм нуöдыс, мöда мöд рајон отсасöм лöсöдыс странаын оз кол бокö рајонјас костын вежласöмыс. Севернöј крај (а сы пыщкын i Коми област) ыстö Московскöј областö вöр, а сетыс вајö машинајас, промышленнöј төварјас, Поволжјеыс, Сiбирыс вајö һаң да сiџ воџö.

Бостам странаыс медажыд комбинат—Урало-Кузнецкöј комбинат: Уралсаң мунö Кузнецкöј бассейнö көрт руда, а мöдарö локтö iзшом. Жеңыджыка шуöмөн, быд рајонјас костын мунö пыр сувтлытöг хоџајство боксаң дај култура боксаң паскыда вежласöм. Сiјö мунö быдсама транспортөн, но медјона корт тујөн. Ва туј төвнас сувтлö дај абу став странаыс сiјөн јiтöма, мукöд сама транспортлөн выныс оз тырмы; колö öтырышjö ужалыс көрт туј—мед нафежнöј транспорт. Көрт туј ужалö гöжöмын, төлын, лунын, војын. Ленинград-Москва костын појезд-стрела 605 километр мунö 8 час да 45 минут. Москва да Харков костын појезд—экспресс 800 километр мунö 12 час. Москва-саң Владивостокöџ 9 сурс километр курјерскöј појезд воö 10-öд суткiөн. Кыџ татыс тыдалö, корт тујөн поџö ветлöдлыны бура ödjö. Јероплан лебџö јешщö ödjö-жык, лебџö 180 кiлöметрöџ öтi часөн, но сылөн кы-

пöдöмыс öнöз вывтi-на еща. Ферт мiжан хоҗајствоын оз поҗ сувтöдны паныд венöм могыс öтi транспорт мöдлы. Мiжан планöвöј хоҗајствоын быдсама сикас транспорт мöда мöдыслы отсалöмөн вöчöны öтi план сертi уҗ да ставныс Лöоны социализмлы подулөн.

Кöрт туй Гевернöј крајын зев женыд. Сылөн куҗ-таыс сöмын 1 232 кiлометр, 1 000 квадратнöј кiлометр площадь паста вылö усö 1,1 км., а Сојузын сы мында жö площадь вылö усö 3,6 км.

Комi областын öнöз кöрт туй ез-на вöвлы, сöмын рытывлунвывса пелес бердö матыстчö Котласскöј ветка. Мöд вiт воö Комi област петас öнi вöчсыс — Пiнуг-Сыктивкар кост туйөн. Тöдöмыс, сiјö лоас зев ыҗыд достiженнöөн.

Кöрттуй вöчан планлөн значеннöыс мöд вiт во кежлö зев ыҗыд. Сы понда мi бостам вiдласöм öнiја туйјассаң. Гевернöј крајлөн ем кык лiнiја: Аахангелск-Вөлöгда да Вјатка-Котлас. Кыкнаныслөн грузбергöдчöмыс сöдö öдjөнҗык најö техникаөн кыптöмыс. Архангелскö да Котласö пырыс грузыс веснас (сöктанас) ещаник, но сетыс петысыс зев уна дај воыс воö кутас зев öдjөн кыптыны. Öнi нiн Котласын кујлö вөр груз пöштi тулысöз кöрт туй омöл вын понда. Возö, Пiнуг-Сыктивкар вöссöм бöрын Пiнугсаң-Вјаткаöз Котласкöј лiнiјалөн грузö пыксöмыс лоас особо јона да сöмын Пiнуг-Шекшема вöссöм бортi груз петöмыс кутас нöжjөнҗык содны. Котлас лiнiја стрöйтчылис сiбирскöј һаң двина да Архангелск пыр експортiрујтöм понда. Царскöј правiтельство важөн көсjö вöли помещшiкјас понда сiбирскöј һаңсö торjöдны лунвывса һаңыс. Ез удајтчы сылөн мөвпыс, һаң Сiбирыс сöмын муртса заводiтлис петкöдны, мукöд сикас груз ыҗ-даöз ез i волы. Сы понда важөн сiјö туйсö омöла пыфди пунктисны.

Öнi паскыда овмöс кыптöмөн вöссiс Ежва да Сухона вожыс вөр грузлөн зев ыҗыда петöм, ко-дi ставнас јона jöткö сiјö туйыслыс техника по-дуд вежöмсö.

Архангелск - Вөлөгда лѣија вылын сѣ жö зев öдјөн содö вөр груз. Вөлөгда да Коноша-Велск гөгöрыс кыз вöрыс дерт кутас і воэö мунны Москва-лан, нö наыс öтар пöштѣ став экспортнöј рајоныс сѣ-кö кутас воыс воö кыптöмөн мөдöдны вөр продукция сетчаңжö. Медса-нын Архангелск, Пѣнега да Уст-Вашка јона кутасны ыстыны рудникјас пыкөд, шпалјас да уна сѣкас стрöјбалы пу көлуј (öшиң рамајас, öзöсјас, керка струбјас, жожјас да сѣі воэö). Сѣö артмас сы понда, мыј заграңцаö уна сѣкас вөр продукция оз вермы экспортнöј рајонјасыс мунны ставнас дај вермас кушöм сурö војасын мѣан вөр экспорт кусны лѣбö јона чінны капиталѣстѣескöј мѣркөд олөмкост омөлтчөм понда. Сыыс öтар Архангелск-Вөлөгда лѣија ас вылас кутас кыпöдны апатито-нефелиновöј зев ыжыд груз. Кың мѣ казтыштлим нин, Хибінскöј хѣмическöј комбинат мөд вѣт во помын кутас сетны страналы 5 мѣллон да 300 сур тонна груз. Сылөн петан тујыс — Мурманскöј көрт туј, öнѣ стрöйтчыс Беломорско-Балтѣјскöј канал да море туј. Сöмын наыс öтар ковмас јешшö пѣскöдчыны көрт тујөн Мурманскöј көрт тујсаң Архангелск — Вөлөгда лѣија вылö, көдѣ сетас Вологда-лан муныс содтöд груз пöштѣ кык мѣллон тонна.

Тащöм могјас Архангелск-Вөлөгода лѣијаöс пунктöны гырыс тујјаскөд ортчөн дај најö жö петкөдлöны чѣкөз сѣö лѣијалыс реконструкция ковмөмсö. Мөд вѣт воын Архангелск-Вөлөгода лѣијаöс ковмас зöннас електрифицирујтны да Вөлөгодсаң пѣскöдчыны вескыда Рыбінскö, көдѣ Москваöз көкнөдö дај жеңдөдö тујсö.

Тајö вѣт воын стрöйтчысö Севернöј крајын сöмын кык көрттуј лѣија — Пѣнуг-Сыктивкар да Коноша-Велск. Первојја тујыс востö Ежва вожлы зев ыжыд подув овмөссö воэö кыпöдны, мөдыс сѣжö сетö подув освоитны вөр озырлунсö Велск гөгöрыс, сöмын некоднаныс на оз помасны, најöс ковмас мөд вѣт воын воэö нүжөдны.

Пи́уг-Сыктывкарлөн нужалöмыс лоас рытив-лун-
вылö Шекшемаöз, кытысаң мунö нин вескыд туј
Москваöз, а асыв-војвылаң Сыктывкарсаң тујлөн колö
мунны Ухтаö, сесаң Кожва устјöлаң да воçö Усаö,
ішом перјан бассејнö. Тајö жö магiстралыс кутас
јiтчыны ішом перјанiнсаң Југорскöј Шарö (Вајгач di
да матерiккостса морскöј пролiв) муныс көрт тујкöд.
Кiлометр лыдыс тајö магiстраллөн ставнас лоас
1 500 гöгөр.

Мыј понда стрöйтчысö та куçта көрттуј магiстра-
лыс, кодi страналыс корас öти стрöитöмö 160 мiльон
шајт гöгөр народнöј средсто? Тајö магiстралыс овмöс
кыпöдöмын зев бура да јона öтувтчö Ежвакöд да
Печоракöд. Ежва-Сысола да көрттуј подув вылын да
сiјö бассејнса вөр озырлун подув вылын Сыктывкарын
кыптас зев ыжыд вөр промышленност, кодi кутас
сетны көрт туј вылö асыс продукција 7,5 мiльон тонн
гöгөр. Тајö грузыс öтнас зев бура јöткас Пи́угсаң
Шекшемаöз көрт туј нужöдöмсö. Зев бура тыдалö,
мыј тащöм груз Пи́угсаң Вјаткаöз, Вјаткасаң даңi-
лов да Буј пыр Москваöз дај мукöдлаöз öнја көрт туј
оз вермы ас вылас бостны. Сы понда Пи́уг-Шекшема
лиңија пырö медколана лиңијас пышкö, кодјасöс ков-
мас вöчны мöд вiт во заводiтчöм сьырјi. Колö сiç жö
шуны, мыј i Пи́угсаң Шекшемаöз тујыс мунö вöра
местајас пышти да сетi, көнi поçö бура вöфiтчыны
вiçмуөн.

Сыктывкарсаң асыв-војвылын көрттуј магiстралъ
вужö Ухта да Кожва. Најö кыкнаныс коланаöс нефт
да вөр понда. Мiјан лыдалöм сертi Кожвасаң вермас
петны 1,5 мiльон тонна кымын вөр груз, кодi codас
Ухатын 2 мiльон тоннаöз. Урчитны öнi нефт груз
ыжда јылыс сöкыд, но нефт, домник, химическöј да
мукöд сiкас петыс груз тöдöмыс кутас сiнвылö пра-
мöја нин усны. Ішом перјан бассејнсаң Кожваöз
магiстраллөн могыс лоас ішом петкöдöмын да сiјö
бассејныслы мукöд боксаң производственнöј подув
сетöмын. Тöдöмыс некущöм ішом перјöм оз вермы

ассыс паскалөмсö адзыны көрт туйтөг. Сизжө і тани, көт кушöма бура ез вöв кыпöдöма Усалыс ва туйсö, сийö оз вермы öтнас сетны ізшом пержөмлы подув. Öтi-кө — сизим тöлысöз навигация тупкыслö, пержөм ізшомлы ковмас видчысны петан туй, портитчыны ассотчөмөн, мөд-кө, сени производственнөй да культурнөй олөм некычi оз шогмы пуктыны сизим тöлысöз странаыс торжалөмөн. Ва туй, Камаөс Печоракөд жітөм, да мукөд сикас туйяс, оз вермыны освоитны Печораыс озырлунсö көрт туйтөг. Сöмын сылөн мукөд сикас туйяскөд öтувтчөмыс вермас Печораөс ödjö пыртны социалистическөй овмөсö. Московско-Печерскөй көрттуй магистраль мукөд проектяс серти буржыка да унжык боксаң сийö могсö разрешајтö. Ковмас быдсөнлы жона зилны тајö вöвлытөм ыжыд стрöительствосö олөмө пöртөм понда, мөдногөн оз вермы мөд вiт воын овмөсса мукөд боксаң кыптыны Печора. Сийö магистральыс öтар Печораөс кыпöдөм могыс петкөдчöны јешщö кык проект: Уса—Уст-Вашка—Архангельск—Медвежја-гора да Соликамск-Печора—Индига. Некод најö пыщкыс мөда мөдсö оз вежны, ставсö бöрыныжык лөö вöчöма, сöмын мөд вiт воын бөрја кык магистральясыс оз на лоны.

Печорасаң Соликамскö, кыз ми казтыштлим нин, кутас мунны ва туй. Төдöмыс көрт туйöс ва туй некор ставнас оз вермы вежны навигация помаслөм понда, дај мукөд боксаң көрт туйлөн ва туйыс торжалөм понда. Соликамсксаң Индигаө көрт туй вывти кутас вермыны петны экспортнөй продукция калјннөй промышленностлөн да Сибирыс да Башкирјаыс экспортнөй наң. Соликамскыслы Индига лоас мед матын морскөй портөн дај војвывсажык Сибирлы сийö мукөдыс матынжык. Медым вöли гөгөрвоана, пасјам километр лыдсö Новосибирсксаң портјасöзыс. Сетысаң Мурманскöз Котлас да Плесецскөй пыр лөö 4186 километр. Архангельскöз Котлас да Плесецкөй пыр жö — 3391 км., Ленинградöз — 3624 км., Ростов-донöз — 3700 км., Нововорсијскöз — 3961 км., а Индигаөз — Соликамск, Тр, Печорск да Цилма пыр—

3094 км., Соликамсксаң да Гевернөј Уралсаң Порт-
жасоҗ ылдаыс јешщө јонжыка лептөны Инґигаос. Порт-
жассаң Северо-јевропејскөј странајасоҗ море туж бок-
саң мед выгөднөј порт лоас Ленинград, сы бөрын
мунөны Мурманск, Инґига, Архангелск, а Черномор-
скөј портјас колөны мед бөрө.

Өнi сөкыд на шуны, мыјтөм ми кутам експортi-
рујтны Сiбириы наң да Соликамскыс калiјнөј продук-
ција, но огө өшибiтчө, шуам-кө, мыј кыз наңыс кутас
мунны Ленинградө, а калiјнөј сов ва тужөн Архангел-
скө.

Мөднөгөн оз вермы лоны. Кыҗ ми каҗтыштлiм
нын, Инґигаө мөд вiт воын стрөитны порт огө уґитө
дај груз сертi сiјө җикөҗсө јешщө оз на ковмы. Тө-
дөмыс, сiҗ жө тыдалө, мыј көрт туж Соликамсксаң
Инґигаоҗ експортнөј уралскөј да сiбирскөј груз понда
мөд вiт воын оз на жө ковны.

Виҗөдлам јонаө мыҗсө Соликамска — Инґига магi-
стралө Печораыс петыс груз. Мөд вiт воын вермас
петны Печораыс Уралө да Поволжјеө вөр да неуна
iзшом, мукөд груз јылыс урчiтны өнi сөкыд. Мөд
ыҗыд лыда—вөр груз, сөмын сiјө вермас петны ва
тујөн. Ғерт көрт туж-кө вөли Соликамсксаң Тр. Пе-
чорскөҗ, сетыс төвса продукцияыс петiс көрт тужөн,
но лыдыс сылөн оз ло зев ыҗыд. Iзшом перјөмвер-
мас сетны мөд вiт во помын нөл мiльон тонна гө-
гөр груз. Сы пыщкыс неуна кутас мунны Гевернөј
Уралө, сөмын сiҗ-жө ва туж кутас-на вермыны сiјө
лыдсө кыпөдны.

Соликамск — Инґига көрттуј магiстрал колө стрөитны
мөд вiт во помын јешщө воҗө воан кадјас кежлө.
Сөмын таҗi поҗө шуны та јылыс. Уралө Печераыс
петыс став грузыс мөд вiт во помасiгөн лоас кык
мiльон тонна гөгөр, мөдарө муныыс сыыс ешаҗык.
Ғерт сiјөс ставнас кокнида на кутас кыпөдны
ва туж — Печераос Камакөд јитөд дај сылөн нави-
гација тупкыслөмыс оз на грузбергөдчөмсө торк шо-
гмытөмөҗ.

Ташома-жө мыжсө көрттүј магистрал Уса—Уст-Вашка—Архангелск—Медвежаја-Гора. Сылөн сещөм-жө подулыс. Изшом перјөм јона паскалөм бөрын да војвыв кыптөм бөрын сјјө лоас изшом петкөдыс тужөн, сөмын воан вѣт воын груз сертѣ оз на сјјө ставнас ковмы. Архангелсксан Уст-Вашкаоң сылөн јукөдыс кутө торја подув. Мѣ воңжык вѣставлѣм нѣн Меңеңса вөр озырлун кыпөдөмын ебөстөмсө. Көрт тужтөг нѣкыңѣ оз поң пуктыны мог Меңеңын вөр промышленностъ паскөдөм јылыс. Ва туж сенѣ сөмын вермас кылөдны, но нѣ петкөдны гөтөвөј вөр продукціјаөс. Тырымөңја та јылыс' лоѣ вѣсталөма воңын, өнѣ бура—нѣн тыдалө, мыј мөд војвывса көрт туж магистарлөн јукөд—Архангелск—Уст-Вашка пырас мөд вѣт воса планө. Сјјөс ковмас стрөйтны нѣн 1933 во-саң. Öтщөщ ковмас зев өдјөн стрөйтны Архангелск бокө двѣна вывтѣ көрттүј пос. Сытөг оз поң воңө көрт туж стрөйтны дај поңтөм сөкыд паскөдны Архангелскын промышленност, порт дај ассө карсө тајө боксаң оз поң вунөдны. Уст-Вашкасаң Архангелскөң грузбергөдчөмыс мөд вѣт во помын кутас лоны 4,5 мѣллон тонна гөгөр, сы пышкыс куш сөмын вөр грузыс кутас лоны 4,1 мѣллон тонна гөгөр, а Архангелска Плесецкөј костын ставыс лоас 4,4 мѣллон тона гөгөр. Сы пышкыс Архангелскыс петыс вөр Мурманскө да Москвалаң лоас 3 мѣллон тоннаыс унжык. Тајө лыдыс вѣсталө зев бура, мыј Архангелск—Уст-Вашка да двѣна вывтѣ пос кутасны мөд вѣт воын нуөдны зев гырыс уж. Печорасаң вөр нѣнөмла петкөдны Архангелскө дај изшом мөд вѣт воын оз вермы уна петны сјјө тужөд, а мукөд сѣкас грузлөн ѣчөта кутас пасјысны. Мыјла Печораныс вөр оз ковмы петкөдны Архангелскө? Важөн вөлі код сурө мөвпалөны петкөдны сетчө Печорасаң экспортнөј вөр Печораса омөл порт понда. Öнѣ кызыслы тыдалө нѣн, мыј Печоралы ковмас дај шогмө вөчны аслыс дај ас бердас морскөј порт. Сы понда Архангелскө вөр петкөдөм јылыс сорңјас бырѣны нѣн.

Мыј понда сїјö туј куџтаыс мөд вїт воын еша на вермас петны ізшом? Төдөмыс ізшом медвоџаа потребітелјасөн лоасны војвывса портјас, Хїбіногорск да војвывса жö транспорт. Портјасöџыс да Хїбїногорскöџ ізшомсö поџö дај выгөднөјжык нуны ва тужöд море пыр. Ва тужöдкө вермас петны кујїм мїллон тонна гөгөр, портјаслы да Хїбїногорсклы ізшом колөмыс мөд вїт во помасїгөн тупкысас нїн. Кыџ мї воџжык каџтыштлїм, сымында - мындатө ферт поџас весїг Печора-устїјö пыр петкөдны, сөмын ставыс мед јона мысшасö ва туј тупкысөм-костö. Ізшом öткөдө ва чөж кутас перјыссыны, а ва туј пöштї сїзім төлыс јї улын. Сыпонда ковмас ізшомсö ва воссытöџ чөжны. Бостам-кө воса перјөм нөл мїллон тонна гөгөр, ковмас војвывса потребітелјаслы ва туј воссытöџ чөжны 800 сурс тонна гөгөр. Сетыс ферт кызыс верміс мунны Арахангельсклаң шїротнөј магістрал куџта, сөмын сымында грузыс оз ло көрт тујлы тырмымөнја. Воџö вылө, кор ізшом перјөм јона содас, вермас сїјö тужöдыс Медвејја-гөра пыр Хїбїнскöџ да Леңїнградöџ мунны тырыс ізшом груз, но сїјö кадыс воас мөд вїт во бөрын. Та сертї поџö шуны—їзшом перјанїнө Архангельск пыр Медвејја-гөраöџ көрт туј магістрал ковмас заводїтныны вөчны мөд вїт воын јешщö воџö воан вїт во кежлө.

Вөркутасаң Југөрскөј Шарö көрт тујөн петөм јылыс öнї мыкө шуны вескыда сөкыд. Таво сетысаң Пайхој гөра вывтї Југорскөј шарöџ муно відласөм көрттуј стрөїтөм могыс. Сыыс öтар ковмас јона відлавны моресö да море пыр ветлөдлөмсö. Öнї сөмын поџö шуны, мыј сїјö тујыс мореöџ лоасмеджеңыдөн. Шогмас-кө морскөј куџжык навігація востыңы да берег дорö жуужыд местајасөн матысмөдчыны, сїјö тујыс вермас кокнөдыштны ізшом перјөмлыс кыптөмсö. Но öнја кадын ем мїјанөн каџтывлөм кујїм проект, кодјасөс ковмас воан вїт воын стрөїтны да кодјас пыщкыс ковмас бөрјыны воан вїт воын востөм вылө.

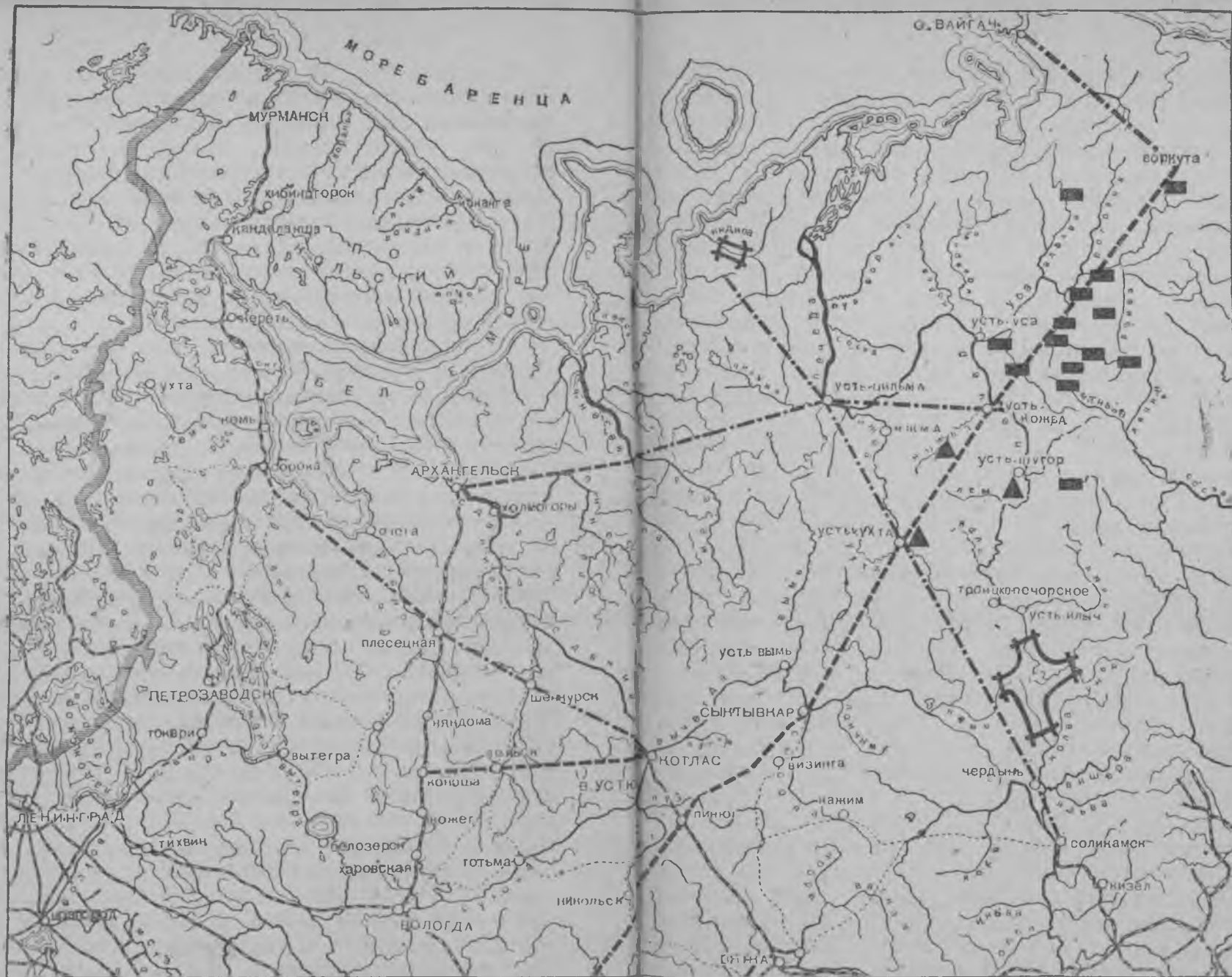

Магістраль бөржігөн подулөн колө лоны: кытысаң кокнидзыка поџо Печораос осовитны да кушом направлеңоын лоас гырысжык груз бергөдчөм. Ставсөкө сiјөс ми бура видлалам, мед воџа местаө петө Московско-Печорскөй магістраль. Сiјө груз серти Сыктивкрасаң Москвалаң мөд вит воын нин петкөдчө зев ыжыд (вылын) техникаа магістральө. Пырыс пыр жө кутас сы воңын сулавны мөд туј востөм, електрифицирујтөм, разјездјас паскөдөм да сiј воџө, мөдногөн кыпөдны көрт туј магістралыс өтарө муныс сымда грузсө оз вермы.

Со ташөм ногөн петкөдчө Коми областын—Севернөй крај којмөд жүкөдын көрт туј вөчан перспектива.

Коми областөс быд боксаң интөресујтөны јешчө мүкөд проектјас. Мөд вит воын ковмас çикөç јитны Архангелск-Вөлөгда туј Мурмансккөд. Арахангелскыс, Уст-Вашкаыс да мүкөд экспортнөй рајонјасыс Архангелска порт тупкысөм бөрти çикөç ковмас экспортнөй вөр продукциясө заграңицаө нуны Мурманскса вөсса порт пыр. Онз ми јона вөрсывлим заграңичнөй рынокјасын, Финлаңфијаыс да Швецијаыс сөрмөмөнжык петөм понда. Кутамкө пискөдны төвса продукциясө Севернөй крајасаң Мурманскө, ми сiјөн өдçөдам төварлыс бергөдчөмсө. Ташөм мөгсө вермө олөмө пөртны магістраль—Уст-Вышка—Архангелск—Оңөга—Сорока, кодi өткоҕасө мијанөн казтывлөм вөјыввса изшом петкөдыс широтнөй магістралькөд, Уст-Вашкасаң Оңөгаөç. Öтпырјө сыыс јешчө коланажык магістраль петө Хибинскөй апағитө нефелиновөй груз Архангелск—Вөлөгда туј вылө пискөдчөмөн. Кыкнан тујыс ас местаас зев колана, сөмын мөд вит воын сөкыд лөө кыкнансө өткоҕа стрөитны. Ковмас төдөмыс на пыцкыс кодсөкө вөчны өдјөжык. Сорокасаң Оңөгаөç најө кыкнаныс јона оз торјавны, но сетысаң, кымын воџө, сымын јонжыка косталөны. Архангелск-Вөлөгда тујкөд јитчөмын налөн костыс лөө 214 километрөç. Архангелсксаң вескыда Сорокаөç туј вөчтөг экспортнөй вөр продукция Архангелсксаң Мурманскөç кутас мунны лишнөй 250 кило-

СССР Јевропаса Јукојын Војувягон карта.

ьerp чужанин

из шомлѣн чужанин

ва ту њдјас

медвоџа њчереда кѡрт туј пасјас

мѡѡ њчереда кѡрт туј пасјас

метр. Но сiјö лышнöј муномнас, буракö, мöд вiт воын ковмас мiрiтчыны, мöдногөн оз вермы сiјö вiт воын пiстыны апатiтлөн Вöлөгдалаң петöм. Сыыс öтар Плесецкöј—Сорока лиңја вермас лоны Ураллы, Сi-бирлы да мукöдлы Мурманск пыр заграницаö петан туйöн. Мурманск ылынжык Ленинград дорыс да Архангельск дорыс, но сiјö төвнас оз тупкыслы. Плесецкöјсаң Котласöз көрт туйсö нужöдöмөн сылөн значеннöыс быд боксаң содö, медсаeö заграницаö сiбирскöј наңлөн петöм могыс. Öнi стрöйтчысö-нын-лиңја Коноша—Вельск, воэö сiјö кутас нужöдчыны Котласöз. Вермас сы понда мöд вiт воын регыджык лоö Котлас—Плесецкöј лиңја дорыс Коноша—Вельск—Котлас. Но i секи Плесецкöј—Сорокалөн значеннöыс оз чiн, сöмын оз на кө ло Котласын көрт туй пос, бокус экспортнöј грузаскутасны мунны Вöлөгда пыр сiјö жö туй вылö. Оз-кö ло пос Котласын Сухона вомөн да оз-кö кут көрт туйöн jитчыны Котлас (Шипицино) Коношасаң, Котласын оз вермы кыптыны вöр промышленност. Сiјö подувтöг оз вермы чужны вöр промышленност сенi сы понда, мыj заводжаслы местаыс Котлассыс улынжык, Шипицинаын. Ферт некуыци оз поз мöд вiт воын мiрiтчыны Котласкöј уцелöс бокö колöмөн, ковмас Вельксаң нуöдны туй Котласöз даj вöчны пос Сухона вомөн.

Тайö урчитöм көрт туйжаснас iндысöны сöмын медгырыс могжасыс. Ферт ми ог-на вермö ставсö тани петкöдлыны посныжык да вöрлезан көрт туйжасöс. Но колö вескыда шуны, мыj мöд вiт воын паскыда көрт-туй вöчöмыд востö воjвывсö, да торjөн нын Коми областöс. ВКП(б) XVII конференция пуктiс страна во-зын мог вöчны 25—30 сурс километр выль көрт туй. Сетыс воjвылö цiкöз усö 3000 километр даj пöштi ставнас вескыда iнмö Коми областö. Коми областын кутас стрöйтчыны зев ыжыд магiстраль Шекшема-Уса. Сылөн километр лыдыс 1500 гөгөрöз лоö. Удора бердлаң воас магiстраль 250 километр кузта, кодi кутас воэö нужавны Печораöз. Сiцжö вермас заводитчыны

вöчсыны Солікамск — Індіга да зoнъас вoјывса шіротнöј магістралъ.

Ташöм планјас вермасны лоны сöмын вескыд лeннскöј політікаöн, странаöс індустріалізујтан політікаöн да націоналнöј да СССР-ыс став бокіса местајасöс кыпöдан політікаöн. Некущöм вын сіјö політікасö оз вермы вежны, оз-кö імперіалістическöј інтeрвенціја мыкö дыра кежлö торклы мјанлыг-стројкасö.

Вужам шоссејнöј да ґрунтöвöј тујјас вылö. Вермас лоны сещöм сорны: көрт туј паскалö, ватуј бурмö да сіңжö паскалö, јеропланјасөн лебалан содö, кущöм мог суіс сорнытны ґрунтöвöј тујјас јылыс? Сещöма сорнытöмыслөн шогмытöмыс кокныда петö, мöвпыштам-кö: ва туј да көрт туј лоöны кызыс магістралъјасөн. На бердö колö матысмöдчыны посні ґрузöн ветлан ґрунтöвöј да шоссејнöј тујјасөн. Кымын воҙö паскалоны сіјö магістралнöј тујјасыс да кымын воҙö кыптö олöм, сымын воҙö ковмас паскöдны шоссејнöј да ґрунтöвöј тујјассö. Медга-нын öнi, кор вoссісны Ныжнöј Новгородын, Москваын, Јарославлын автомобилъ вöчыс ґигантјас, кор лоi мјан тыр вын паскöдны автомобилъјасөн ветлöдлöм. Шоссејнöј да ґрунтöвöј тујјаслөн значењњöыс зев јона содö. Вoјывса да Коми областса условіјöјасын налөн значењњöыс јешщö вылöжык кыптö. Колö паскöдчыны овмöсјаснас, пыдöжык да паскыджыка пырны ва туј бердсањ вөр пыщкö, ковмас овмöдчыны выл местајасын—ставыс сіјö вермас лоны сöмын шоссејнöј да ґрунтöвöј тујјас паскöдöмөн.

А öнја тујјас вoјвылын зев омöлöс дај ещаöс Севернöј крајлөн 1122 сурс квадратнöј кілометр площаф вылын ґырыс республиканскöј да крајевöј тујјас сöмын 9889 кілометр куфта. Налыскö качествосö пыфди пуктыны, чужöм баныс налөн јешщö јона омöлтчö. Ізјөн вевтöм туј сöмын 58 кілометр куфта, сöмын 6,5% сіјö ґырыс тујјас пыщкыс вермöны лeзны ас вывтыс автомобилъјасөн ветлöдлöм, 28,5%

сöкыда пырыс вермöны кыпöдны автомобилъасöс да 65%—рöд оз вермы кыпöдны машинаөн ветлöмсö.

Комі Област пыщкын тујјас јещö ещажыкöс да локжыкöс. Сені став тујыс лыднас сöмын 2300 километр куџта. Мед бур туј пыџди пуктыссö Мурашкöј тракт, а сылөн вевџöсыс сöмын лыа да галка. Жеңыджыка кө шуны, Комі областын кыз тујыс арын да тулысын телегајасöс вöјтö чöрсöзыс да сибдöдö вöвјассö. џерт сјö тујјасөн оз шогмы кыпöдны олöмсö. Ковмас мöд вйт воын став грунтöвöј тујсö кыпöдны качествонас, медем вермісны ставыс кыпöдны автомобилъасöс ковмас стрöитны көрт туј вылö петыс уна тујјас. Особеннö гырыс тујјас ковмас стрöитны Печораын. Таво помасö Ухџинскöј тракт вöчöм, ковмас сјöс öдјö воэö нужöдны Цільмöџ. Ухтасаң жö ковмас нужöдны туј Кожвапыр ізшом перјанінöџ. Ежва јывсаң ковмас вужны бур тујөн Печераö. Оз пöџ вунöдны Комі пермјакјаскöд јитыс тујöс. Сы могыс важöнсаң нін вочсö туј, сöмын сјö куџа нужалис вöчöмнас. Овмöс боксаң, націонално-культурнöј стрöителство опытөн вежласöм могыс ковмас мыјвермам öдјөнжык вöчны сјö тујсö.

Гозмöд кывјөн колö јещö сувтлыны сынöдти лебалöм вылö. Мöд во нін Архангелъксаң Сыктивка-рöџ лебалöны јеропланјас. Öткымыныс јеропланјас лебџылісны нін Печораöџ. Тöдöмыс, сјö зев ыжыд достіженнö.

Мöд вйт воын ковмас јеропланөн лебалаввјассö јона содтыны. Ковмас востыны лебалöм Архангелъксаң Меџең да Цільма пыр ізшом перјанінöџ да Новöј Землаöџ, Солкамъксаң ізшом перјанінöџ, Архангелъксаң Сыктивкар пыр ізшом перјанінöџ.

Ташöм краскајасөн петкöдчö мöд вйт во кежлö тујјас паскöдöмлөн план. Сы серџи комі ужалыс јöз транспорт бурмöмын да кыпöдöмын петöны нін техникаөн мед воџын муныс транспорт вылö. Налөн важөн вöлі тујыс вужјадöџ да пыж, сесса петкöдчисны парохöдјас да омöлік телегаөн ветлан тујјас. Тажö вйт

воин заводгчис стрöитны көрт туж да петисны олөмөз бур шоссейнöй туж да сынöдтi лебалөм. Мөд вiт воин сещөм сикас тужаслөн колö жона паскавны воэö. Сек жö выль ногөн петкөдчö ва туж, кодлөн выныс, лыдыс Камо-Печорскöй каналөн да мукөдөн жона воэö кыптö. Төдöмыс омöлик додфыс четчыны да поездö да жеропланö пуксыны абу кокнид, сижö оз вермы лоны ас визувтöмнас, сы понда ковмас Коми рабочöйлы да колхозныклы областувса нарторганзация вескөдлөм улын жона зильны да вермасны.

Комi ужалыс жöзлы чорыд гафда киөн важөн вöли жона колö мырсыны русско-англијскöй да мукөд странаса лесопромышленикјас понда. Ез зев еща вын пет комi ужалыслөн i ас төргөвöй капиталистјасöскыпöдөм вылö. Гөд вөр шöрын, быдсама ногөн нартитчөм улын да жöз ныдфи пуктытöмын овлис комi ужалыс жöз.

Октябрса революция пуктис сижö сөд гудыр олөмыслы пом. Воссис комi ужалыслөн сiнмыс, адыны кутис социализм стрöитан тужсö. Ез еща вiр киссы Октябрса революция дырји комi ужалыслөн.

Öнi комi ударник-лесоруб став вынсыс ужалö социализм стрöитöмын, индустриальнöй гiгантјас стрöитөм понда. Днепростройö, Урало-Кузнецкöй комбинатö, Нижегородскöй, Московскöй, Ленинградскöй, Харьковскöй гiгантјас дiнö комi ударниклөн вескыда iнмис зиль-луныс. Öнi ас дiнас нiн заводгтö кыптыны сещөм жö гiгантјас. Төдöмыс, сижö кутас лоны нiмкодөн комi ужалсјаслы. Сижö кутас налыс кыпöдны творческöй енергиясö.

Мөд пјатилеткаын СССР техника боксаң кыпöдчö мед воэза местаö Европаын. Машина да оборудованнöјас вајан, нöбан странаыс, машина да оборудованнöасвынөн вöчан странаö СССР-öс пöртөм могыс воэза. вiтвоас паскөдөм ужыс лоас завершитöма да зикöз „логöдас СССР-лы экономика боксаң самостоятельност, кодi СССР-öс вiзö мiрöвöй капиталистическöй хожајство пiдатокö пöрöмыс“. (ВКП(б) XVII—кон-

ференція). Асвынөн, вөвлытөм социалистическөй өдөн мѣян страна кутас мөд вѣт воын кыптыны быд боксаң да быдлаын. Оз кол некытөні некущөм пельос социалистическөй өдтөг. Өні став страна, став ужалыс жөз да налөн органјасыс мобѣлзујтисны творческөй вын ВКП(б) конференція индөм сертѣ мөд вѣт во кежлө план вөчөм вылө. Госплансаң, народнөй овмөс быд отрасль паскөдөм жылыс конференциясаң, фабрично-заводскөй производственнөй совещаньөөз заводитчѣс паскавны сѣјө ужыс. Војвылын, Комѣ областын сѣјө мөвпөн жө олөны. Мунѣсны сенѣ крајевөј да областнөј мөд вѣт во кежлө могајас урчѣтыс конференцияјас. Сѣз жө заводитчѣс дај воэө кутас паскавны общественнөй органѣзацияјаслөн, ужалыс жөзјаслөн мөд вѣт во кежлө план пунктөм жылыс—војвылын социализм стрөйтөм жылыс мөвпалөм. Могајас гырысөс,—вежөрөн мөвпавны ковмас јона. Вөвлытөм тор вөчны сөкыд, сөмын социалистическөй өдөн да солөмсаң зѣлөмөн комѣ ужалыс жөз став странаса рабочөј отсөгөн, крајевөј да областнөј партѣйнөй органѣзация вескөдлөмөн вермасны успешнөја став гырыс да поснѣд могајасө олөмө пөртны.

„Мөд пјатѣлетка дырјѣ национальнөј республикајаслөн да областјаслөн социалистическөй овмөс өдјө быдмөмыс лөсөдө условѣјө, национальностјасыс экономика да культура боксаң бөрө колөмсө (отсталостсө) (бырөдөм вылө, кодѣ (отсталостыс) колѣ царскөј колониально-капиталистическөј режимсаң“ (ВКП(б) XVII—конференція). Ленин тујөд мунөмөн вежам став СССР-лыс картасө, бөрө колөм национальнөј окраинајасөс петкөдам доънас воын муныс рајонјаскөд сѣтѣ радө, бырөдам вужсаңыс патриархалшщѣналыс да капитализмлыс коласјасө да став вын зевтөмөн юмөз стрөйтөм социализм.

ЈУРИДАЛЫГ

	Листбок
Воџкыв	1
Социализм строитомлон успехјас	3
Националној республикајаслон да областјаслон култура да економика кыпддөмын успехјас	5
Партија вескөдлөм улын кыптө социалистическөј Војвыв	8
Медгырыс моҗас мөд пјатилеткаын	13
Овмөс кыптөм вылө подулыс — тујјас паскөдөм	23

Редактор И. Пыстин. Оформление Н. Соколовой. Техредактор М. Погостер-
Слана в производство 29/VI 32 г. Подписана к печати 8/X 32 г.
ПАРТИЗДАТ № 648. Формат 82 × 110/32 3 п. л. 29184 зн. в п. л.
Уполн. Главлита Б-22974. Тираж 4000 экз.

17-я тип. греста „ПОЛИГРАФКНИГА“, Москва, Шлюзовая наб., 10.

ЗАЈОМИАС МИЈАН ДА НАЛӨН

Налөн капиталистјаслөн зајомјасыд — сійө война кежлө лөсөдчөм: выль танкјас, пушкајас, самолотјас ужалыс јөзлы паныд, став муыввса рабочөј класслы паныд, СССР-лы паныд.

Мијан зајомјасыд — сійө уна мильон ужалыс јөзлөн социалистическөј стрөителстволы јон источникјас лөсөдөм вөсна вермасөм, клас-сјастөм социалистическөј общество стрөитөм вөсна вермасөм.

Налөн интервенцијл кежлө лөсөдчөм вылө бјуджетсыс рөскодујтчысө 50 прөчентыс.

Мијанын СССР-өс дорјөм (оборона) вылө виңсысө 5%.

Најалөн кризис да рабочөј класслөн корыс-мөм.

Мијанын кыптө, быдмө ужалыс јөзлөн оланногыс (благосостојаньыс).

Мијанлыс социалистическөј строителство им-пералистјасөн ордны бостсылөмјаслы воча-виңам пјатилетка нөлөд ештөдан во зајом большевистскөј өдјасөн разөдөмөн (реализуј-төмөн).

ГИЖГИН ЕН-НА ТЕ ЗАЈОМ ВЫЛАС?

jö
ic,
ca

a-
ны
с-
м

iö

iö

с-

н

и-
а-
м
j-

?

доныс
Цена **25** ур.
коп.

43.112

	Коми-3
3	1827

Г. М. МУРАВЬЕВ

Создадим транспорт социалистиче-
скому строительству Коми области

на коми (зырянском) языке

ПАРТИЙНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
Москва, центр, Кузнечий мост, 7.